

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра міжнародних відносин

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему: **«МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ
ЄВРОПИ У СФЕРІ СПОРТУ»**

Виконав: студент:

II року навчання ОР Магістр
групи МВ-2м

спеціальності: 291 «Міжнародні
відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»

Лонюк Андрій Юрійович

Науковий керівник:

кандидат політичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин
Струтинська Т.З.

Рецензент:

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин
Дерещук Т.М.

Допущено до захисту

« ____ » _____ 2025 р.

Івано-Франківськ, 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СПОРТИВНОЇ ДИПЛОМАТІЇ.....	8
1.1. Поняття та еволюція спортивної дипломатії в міжнародних відносинах..	8
1.2. Форми міжнародного спортивного співробітництва	14
1.3. Роль спорту як інструменту м'якої сили та зовнішньої політики держав	19
Висновки до розділу.....	26
РОЗДІЛ II. СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ КРАЇНАМИ У СФЕРІ СПОРТУ	28
2.1. Основні напрями спортивної співпраці України з ЄС.....	28
2.2. Участь України у європейських спортивних організаціях та ініціативах (ЄОК, УЄФА, EU Sport Forum та інші)	37
Висновки до розділу.....	44
РОЗДІЛ III. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПОРТИВНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРОСТОРИ.....	46
3.1. Вплив війни на спортивну дипломатію та міжнародне співробітництво України	46
3.2. Стан та проблеми інтеграції українського спорту в європейський простір	54
3.3. Перспективи розвитку міжнародного спортивного співробітництва України	60
Висновки до розділу.....	69
ВИСНОВКИ	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЄОК – Європейські олімпійські комітети;

МОК – Міжнародний олімпійський комітет;

НОК – Національний олімпійський комітет;

УЄФА – Союз європейських футбольних асоціацій;

ФІФА – Міжнародна федерація футболу.

EPAS – Enlarged Partial Agreement on Sport (Council of Europe);

EWoS – European Week of Sport;

EUSA – European University Sports Association.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Дослідження міжнародного співробітництва України з європейськими країнами у сфері спорту є надзвичайно актуальним у контексті сучасних міжнародних відносин та європейської інтеграції України. Сьогодні спорт виходить далеко за межі фізичної активності: він функціонує як дипломатичний інструмент, канал публічної дипломатії, платформа для міжнародного діалогу та важливий елемент м'якої сили. Для України, яка з початку повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році зіткнулася з безпрецедентними викликами у сфері безпеки, політики та гуманітарної допомоги, спортивна дипломатія набула нового стратегічного значення як інструмент зміцнення її міжнародної видимості, солідарності та підтримки в Європі.

Співпраця у сфері спорту відіграє подвійну роль. З одного боку, воно сприяє інституційній та культурній інтеграції з європейськими державами через участь у спільних проєктах, обміні спортсменами, освітніх програмах та європейських спортивних організаціях, таких як Європейські олімпійські комітети (ЄОК), УЄФА та Спортивний форум ЄС. З іншого боку, воно слугує механізмом для консолідації політичних партнерств, демонстрації спільних цінностей та зміцнення європейської ідентичності України через спільні ініціативи, що підкреслюють стійкість, єдність та демократичні принципи.

Ця тема є важливою з академічної та практичної точки зору, оскільки вона підкреслює, як спорт може слугувати стратегічним інструментом зовнішньої політики, впливати на міжнародне сприйняття України та сприяти довгостроковому відновленню, реконструкції та інтеграції країни до Європи.

Метою дослідження є аналіз міжнародної співпраці України з країнами Європи у сфері спорту.

Відповідно до поставленої мети було визначено наступні **завдання**:

— дослідити поняття та еволюцію спортивної дипломатії в

- міжнародних відносинах;
- проаналізувати роль спорту як інструменту м'якої сили та зовнішньої політики держав;
 - дослідити основні напрями спортивної співпраці України з ЄС та оцінити участь України у європейських спортивних організаціях та ініціативах;
 - висвітлити вплив війни на спортивну дипломатію та міжнародне співробітництво України;
 - охарактеризувати стан та проблеми інтеграції українського спорту в європейський простір;
 - визначити перспективи розвитку міжнародного спортивного співробітництва України.

Об'єктом дослідження є міжнародне співробітництво України у сфері спорту.

Предметом дослідження є форми, механізми та практичні аспекти співпраці України з європейськими країнами у сфері спорту, а також роль цієї співпраці у зміцненні спортивної дипломатії та м'якої сили України.

У ході написання роботи були використані наступні **методи дослідження**:

- описово-аналітичний метод – для створення цілісного наративу про міжнародну співпрацю України з країнами Європи;
- системний підхід – для розгляду спортивної дипломатії як цілісної системи, де взаємодіють: держава, спортсмени, міжнародні організації (ЄОК, УЄФА), громадські структури, федерації;
- аналіз та синтез – для виокремлення ключових елементів міжнародної спортивної взаємодії й подальшого узагальнення щодо тенденцій та механізмів співпраці;
- структурно-функціональний метод – для визначення ролей і функцій європейських спортивних організацій у співпраці з Україною;
- метод узагальнення – для формування висновків щодо перспектив

- спортивної дипломатії України;
- метод аналізу документів – для вивчення документів Європейського Союзу у сфері спорту та міжнародних договорів, меморандумів, угод України з європейськими державами;
 - контент-аналіз – для вивчення матеріалів офіційних сайтів спортивних організацій (УЄФА, ЄОК, МОК), новинних ресурсів та звітів щодо співпраці та підтримки України.
 - інституційний метод – для аналізу діяльності українських та європейських спортивних інституцій та ролі міжнародних організацій у просуванні спортивної дипломатії України.

Ступінь наукової розробленості проблеми. Тема спортивної дипломатії добре досліджена в міжнародному науковому середовищі. Найбільше уваги приділяється таким напрямкам як концепція спортивної дипломатії як елемента soft power (Joseph Nye, Stuart Murray, Heather Dichter), роль спорту у зовнішній політиці (аналітика в *International Journal of Sport Policy*, *Sport in Society*), спортивні організації як інструмент європейської інтеграції (EU Sport Policy, праці Єврокомісії), співпраця всередині ЄС у межах EU Sport Forum, Erasmus+Sport, Council of Europe EPAS. Якщо загальна теорія добре досліджена, то участь України в спортивній дипломатії мало представлена. Здебільшого статті сфокусовані на виключення Росії та Білорусі з міжнародного спорту після 2022 року. Українські дослідники менше досліджували тему міжнародного співробітництва у сфері спорту. Є певна кількість праць з таких напрямів як роль спорту у міжнародному іміджі України (Колодій, Гуськов, Мітчук), участь України у міжнародних спортивних організаціях, європейська інтеграція України та співпраця в межах Erasmus+. Майже відсутній комплексний аналіз спортивної дипломатії України та недостатньо вивчений вплив російсько-української війни на спортивну дипломатію як інструмент зовнішньої політики.

Практичне значення отриманих результатів. Практична цінність цієї магістерської роботи полягає в її здатності покращити державну спортивну

політику, підтримати європейську інтеграцію України, посилити міжнародне співробітництво в умовах війни та надати конкретні рекомендації щодо використання спорту як інструменту дипломатії та м'якої сили. Результати можуть бути застосовані державними установами, спортивними організаціями, дипломатами, НУО та академічними установами для розробки нових двосторонніх проєктів, посилення участі України в європейських спортивних структурах та підтримки післявоєнного відновлення у спортивній галузі. Наукова новизна цього дослідження полягає у всебічному та систематичному аналізі міжнародного співробітництва України з європейськими країнами саме у сфері спорту як складової сучасної спортивної дипломатії. Дослідження показує, як спортивне співробітництво функціонує як стратегічний інструмент зовнішньої політики України, особливо в умовах військової агресії Росії. Матеріали магістерської роботи також можуть бути використані для підготовки семінарів студентів міжнародних відносин та виступів на наукових конференціях для молодих науковців.

Структура роботи складається із 93 сторінок і охоплює перелік умовних позначень, вступ, три розділи, висновки та список використаних джерел.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СПОРТИВНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

1.1. Поняття та еволюція спортивної дипломатії в міжнародних відносинах

Спортивна дипломатія належить до сфери публічної дипломатії, яка використовується для поліпшення середньо- та довгострокових відносин між державами шляхом впливу на громадськість за кордоном з метою досягнення цілей зовнішньої політики¹. Вона служить важливим інструментом для країн у побудові взаємної довіри та конструктивних відносин, відіграючи важливу роль у забезпеченні глобальної безпеки. Як публічна та інтерактивна форма дипломатії, публічна дипломатія діє в глобальному масштабі та залучає численних учасників і взаємопов'язані мережі². Найпоширенішими стратегічними цілями публічної дипломатії є: (а) створення неформальної обстановки та обґрунтування для зустрічей міжнародних лідерів та започаткування діалогу; (б) надання можливостей для демонстрації та інформування інших про країну-господаря; (в) сприяння взаєморозумінню шляхом подолання культурних та мовних бар'єрів за допомогою спорту; (г) слугування платформою для започаткування нових торговельних угод або законодавчих ініціатив; (д) сприяння міжнародним відносинам за допомогою спортивних послів; (е) покращення глобального іміджу країни-господаря шляхом залишення тривалого спадку; та (ж) використання спорту для легітимізації новостворених держав³.

-
- 1 Trunkos J. *Sport Diplomacy in International Relations* / Judit Trunkos. Morgantown : FiT Publishing, 2017. P. 1-3. URL: https://www.academia.edu/39002788/Sport_Diplomacy_in_International_Relations (date of access: 25.06.2025).
 - 2 What is PD? *USC Center on Public Diplomacy*. URL: <https://uscpublicdiplomacy.org/page/what-is-pd> (date of access: 25.06.2025).
 - 3 Trunkos J. *Sport Diplomacy in International Relations* / Judit Trunkos. Morgantown : FiT Publishing, 2017. P. 3. URL: https://www.academia.edu/39002788/Sport_Diplomacy_in_International_Relations (date of access: 25.06.2025).

Спортивна дипломатія ж передбачає використання спорту як інструменту для досягнення політичних або дипломатичних цілей. Вона розглядає організований спорт як платформу, за допомогою якої країни можуть взаємодіяти одна з одною – іноді вести переговори, завжди виявляючи взаємну повагу. Хоча ця концепція існує з давніх часів, лише в сучасну епоху, з появою масштабних міжнародних змагань, спортивна дипломатія набула більш широкої та офіційної ролі. Основна ідея проста, але потужна: незважаючи на глибокі політичні напруження, спільна пристрасть до спорту може об'єднати країни і допомогти подолати розбіжності.

Глобальні спортивні події забезпечують нейтральну арену, де країни можуть жорстко змагатися без ворожості, а також створюють можливості для лідерів вести дипломатичний діалог. Ці події сприяють культурному обміну та заохочують міжнародне співробітництво. Зрештою, змагання залишаються найпоширенішим і найефективнішим елементом спортивної дипломатії, пропонуючи мирний засіб сприяння глобальному взаєморозумінню та просуванню до більш гармонійного світового порядку⁴.

Спорт відіграє значну роль у міжнародних відносинах, пропонуючи неформальні, але впливові платформи для дипломатичного співробітництва. Мегаспортивні події, такі як Олімпійські ігри або Чемпіонат світу з футболу, дають можливість політичним лідерам зустрітися в нетрадиційній обстановці, використовуючи спільний глобальний ентузіазм до спорту як дипломатичний інструмент.

Історичні приклади, такі як візит Ніксона до Китаю в 1972 році під час «пінг-понг дипломатії» або використання Південною Кореєю Олімпійських ігор 1988 року для налагодження зв'язків зі Східним блоком, демонструють потенціал спорту для пом'якшення геополітичної напруженості. Однак ці події не позбавлені суперечностей, оскільки вони також можуть легітимізувати

4 Butt A. Sports Diplomacy: How Global Sporting Events Promote Peace and International Relations. *Medium*. 2024. URL: <https://medium.com/@buttabid728/sports-diplomacy-how-global-sporting-events-promote-peace-and-international-relations-b87ef616606b> (date of access: 25.06.2025).

режими, які стикаються з міжнародною критикою, такі як нацистська Німеччина в 1936 році або Росія в 2014 році.

Водночас спортивні події слугують вітриною для країн-господарів, презентуючи їхню інфраструктуру, культуру та політичні системи світовій аудиторії завдяки широкому висвітленню в медіа. Така видимість може сприяти розвитку туризму та інвестицій, але також висвітлює проблеми з правами людини, екологічні проблеми та політичні розбіжності, як це було під час Олімпійських ігор у Пекіні, Південній Африці та Бразилії.

Протестні групи часто використовують світову увагу, щоб привернути увагу до таких проблем, ускладнюючи формування іміджу країни-господаря. Незважаючи на ці складнощі, спорт має унікальну здатність долати мовні та культурні бар'єри, забезпечуючи емоційний зв'язок і взаєморозуміння між країнами. Менш масштабна спортивна дипломатія, така як бейсбольна дипломатія президента Обами на Кубі в 2016 році, ще раз ілюструє, як спільні спортивні традиції можуть подолати ідеологічні розбіжності.

Спорт відіграє багатогранну роль у міжнародних відносинах, виходячи далеко за межі ігрового поля. Мегаспортивні події можуть слугувати платформами для ініціювання законодавства або торговельних угод, оскільки міжнародні федерації, такі як ФІФА та МОК (Міжнародний олімпійський комітет), часто вимагають урядових гарантій, включаючи візовий доступ для всіх учасників. Спільне проведення чемпіонату світу з футболу 2002 року Південною Кореєю та Японією, незважаючи на організаційні напруження, призвело до зміцнення двосторонніх зв'язків, пом'якшення візових правил та проведення економічних форумів. Проведення таких заходів сигналізує світовому ринку, що країна «відкрита для бізнесу», що часто призводить до збільшення імпорту та експорту.

Спорт також може гуманізувати дипломатію через окремих спортсменів, які виступають неофіційними послами, сприяючи доброзичливим відносинам там, де традиційна дипломатія може зазнавати труднощів. Такі особистості, як

Білл Бредлі, Пеле та Джордж Веа, перейшли зі спорту в політику, а програми, такі як U.S. SportsUnited, використовують спортсменів для налагодження міжнародного діалогу на низовому рівні. Однак спортсмени також можуть стати інструментами пропаганди або символами політичних суперечок, як це було під час холодної війни або дипломатичних інцидентів, таких як образливий жест Рональда Кумана в 1988 році. Візит Денніса Родмана до Північної Кореї продемонстрував перспективи та обмеження неформальної дипломатії через спорт за відсутності державної дипломатії. Іноземні спортсмени, які навчаються в США за стипендіями, також виступають культурними послами, сприяючи взаєморозумінню.

Проведення спортивних заходів допомагає країнам зміцнити міжнародний престиж і продемонструвати свої культурні, географічні та інституційні переваги, як це було з Тур де Франс або Олімпійськими іграми. Такі події, як Олімпійські ігри в Сочі в 2014 році, були використані Росією для демонстрації сили та формування глобального сприйняття, хоча цей імідж згодом був підірваний геополітичною агресією.

Спорт також пропонує платформу для нових країн, щоб отримати видимість і легітимність, як, наприклад, Тайвань, який змагається під назвою «Китайський Тайбей». Ці символічні жести дозволяють спортсменам з спірних регіонів виразити свою ідентичність і підвищити міжнародну обізнаність. Подібним чином Ізраїль використовував спорт для зміцнення державності після Другої світової війни, а перемога Угорщини у водного поло над СРСР у 1956 році стала символічним протестом проти радянського гноблення⁵.

За словами Стюарта Мюррея, доктора Бондського університету в Австралії та координатора Секції дипломатичних досліджень Асоціації міжнародних досліджень, існує шість основних причин для визнання спортивної дипломатії окремою галуззю:

5 Trunkos J. Sport Diplomacy in International Relations / Judit Trunkos. Morgantown : FiT Publishing, 2017. P. 7-153. URL: https://www.academia.edu/39002788/Sport_Diplomacy_in_International_Relations (date of access: 25.06.2025).

- дипломатія постійно шукає нові, нетрадиційні шляхи вирішення питань на міжнародній арені;
- спорт збільшує свій вплив на людей;
- спортивна дипломатія є проявом м'якої сили, такої необхідної людям, втомленим від жорстокості;
- спорт є частиною життя будь-якої людини, незалежно від віку, посади тощо;
- характерні особливості спорту та дипломатії дозволяють їм одночасно взаємодіяти та конкурувати;
- ідеали спорту є універсальними; вони застосовні в будь-якому суспільстві⁶.

Витоки спортивної дипломатії сягають давніх цивілізацій, де спорт і спортивні змагання слугували символами єдності, миру та спільної культурної ідентичності. Наприклад, Стародавні Олімпійські ігри, що проводилися в Олімпії, Греція, з 776 року до н. е., були не тільки атлетичними змаганнями, але й засобом об'єднання міст-держав, які часто воювали між собою. Під час Ігор дотримувалися священного перемир'я, яке називалося Екехірія, що дозволяло спортсменам, артистам і глядачам з воюючих держав безпечно подорожувати до Олімпії і назад. Ця рання форма спортивної дипломатії була заснована на ідеї, що спорт може подолати політичні суперечності та сприяти духу співпраці та взаємної поваги.

У новітній історії концепція спортивної дипломатії набула нового значення, коли сучасні країни почали визнавати об'єднуючу силу міжнародних спортивних подій. Відродження Олімпійських ігор у 1896 році П'єром де Кубертеном, французьким громадським діячем, ознаменувало початок глобальної традиції, яка наголошувала на мирній конкуренції та сприяла дипломатичному взаємодії. Олімпійська хартія підтримує ці ідеали, сприяючи

6 Mirzayeva N.G. The role of sports diplomacy in contemporary international relations: a case study of the Olympic Games // *Scientific News of Academy of Physical Education and Sport*. 2024. Vol. 6. P. 117. DOI: 10.28942/ssj.v6i3.801.

людській гідності та міжнародній співпраці⁷.

Із заснуванням Міжнародного олімпійського комітету в 1894 році спортивна дипломатія набула особливого значення в сучасному світі. Намір МОК використовувати спорт як засіб досягнення миру збігався з ідеями інтернаціоналізму, що активно розвивалися у ХХ столітті. Створення Організації Об'єднаних Націй після Другої світової війни ще більше підкреслило важливість спорту в просуванні миру та розвитку. Сьогодні ООН активно співпрацює з МОК і ФІФА, визнаючи спорт потужним інструментом для сприяння соціальним змінам, інклюзії та зміцненню міжнародних відносин.

Під час холодної війни спортивна дипломатія стала особливо помітною. Певним чином Олімпійські ігри 1936 року в Берліні є ідеальним прикладом спортивної дипломатії. У важкій політичній атмосфері під владою нацистів цей вид спорту продемонстрував силу спорту проти гнітючої ідеї чи ідеології. Джессі Оуенс, афроамериканець, виграв чотири золоті медалі, тим самим спростувавши всю пропаганду нацистів щодо вищості та нижчості рас людства⁸.

Важливою подією у спортивній дипломатії у цей період стала «пінг-понг дипломатія» між США і Китаєм. У квітні 1971 року дев'ять гравців американської команди з настільного тенісу здійснили історичну поїздку до Китаю, ставши першою делегацією американців, яка відвідала цю країну за останні десятиліття. Після китайської революції 1949 року між США і Китаєм не було дипломатичних відносин, торгівля була обмеженою, а контакти між країнами були рідкісними. Їхня поїздка допомогла закласти основу для встановлення офіційних дипломатичних відносин між США і Китаєм. Пінг-понг дипломатія також сприяла покращенню взаєморозуміння між народами та культурному обміну⁹.

7 Shaik Sadiq Ulla Hussain. The Role of Sports Diplomacy in International Relations: Integrating Physical Education for Enhanced Diplomatic Engagement. *International Journal of Creative Research Thoughts (IJCRT)*. 2024. Vol. 12, Iss. 11. P. 320–322.

8 Butt A. Sports Diplomacy: How Global Sporting Events Promote Peace and International Relations. *Medium*. 2024. URL: <https://medium.com/@buttabid728/sports-diplomacy-how-global-sporting-events-promote-peace-and-international-relations-b87ef616606b> (date of access: 23.06.2025).

9 Ping-Pong Diplomacy: Artifacts from the Historic 1971 U.S. Table Tennis Trip to China. 2021. URL:

Подібним чином, незважаючи на ідеологічні розбіжності, міжнародні змагання стали рідкісними точками дотику між Радянським Союзом і Заходом. Хоча Олімпійські ігри 1980 і 1984 років були затьмарені політичними бойкотами, вони все ж дозволили обмежену взаємодію між країнами-суперниками.

Олімпійські ігри продовжують символізувати єдність, як це було на Іграх 1992 року з об'єднаною Німеччиною і в 2000 році, коли Північна і Південна Корея марширували під одним прапором. На Зимових Олімпійських іграх 2018 року обидві Кореї сформували спільну хокейну команду, що дало поштовх подальшому дипломатичному діалогу. Такі великі події, як Чемпіонат світу з футболу, також слугують платформами для м'якої дипломатії, дозволяючи культурний обмін навіть в умовах політичної напруженості, як, наприклад, під час турніру 2018 року в Росії¹⁰.

1.2. Форми міжнародного спортивного співробітництва

Щоб провести системний аналіз різноманітних форм міжнародного спортивного співробітництва, необхідна надійна теоретична база. «Чотири школи спортивної дипломатії», розроблені американським вченим Стюартом Мюрреєм, надають вичерпну типологію, яка класифікує складну взаємодію між спортом, політикою та міжнародними відносинами на основі основних учасників та їхніх намірів. Ця база слугує центральним аналітичним інструментом для розуміння даної галузі.

У своїй книзі «Sports Diplomacy: Origins, Theory And Practice» автор виділяє чотири школи: традиційна спортивна дипломатія, «нова» спортивна дипломатія, спорт як дипломатія та антидипломатія у спорті.

<https://diplomacy.state.gov/ping-pong-diplomacy-historic-1971-u-s-table-tennis-trip-to-china/> (date of access: 23.06.2025).

10 Shaik Sadiq Ulla Hussain. The Role of Sports Diplomacy in International Relations: Integrating Physical Education for Enhanced Diplomatic Engagement. *International Journal of Creative Research Thoughts (IJCRT)*. 2024. Vol. 12, Iss. 11. P. 320–322.

Традиційна спортивна дипломатія є найдавнішою і найбільш визнаною формою спортивної дипломатії, яка визначається стратегічним використанням елітного спорту державами для досягнення цілей зовнішньої політики. Вона є явно державно-орієнтованою і часто націоналістичною. Відповідно до цієї школи, держави використовують спортивні перемоги для демонстрації ідеологічної переваги, як це було поширено під час холодної війни, або проводять мегаподії, щоб продемонструвати свою силу та ефективність. Бойкоти є ще одним класичним інструментом традиційної спортивної дипломатії, який використовується для покарання або ізоляції інших країн¹¹.

«Нова» спортивна дипломатія відображає реалії дипломатії XXI століття. Ця школа є більш інклюзивною та мережевою концепцією. Вона втілює партнерство між урядом та недержавним сектором, включаючи національні спортивні організації, корпорації та громадянське суспільство¹². Мета зміщується від суто національних інтересів до посилення м'якої сили, репутації та партнерських відносин країни через співпрацю¹³. У цій моделі міністерства закордонних справ часто виступають в ролі «воротарів» або посередників, керуючи стратегіями всієї країни, а не диктуючи кожну дію¹⁴. Стратегія Австралії «Спортивна дипломатія 2030» є яскравим прикладом такого формалізованого, кооперативного підходу¹⁵.

«Спорт як дипломатія» стверджує, що спорт сам по собі є формою дипломатії, а недержавні спортивні організації (NSSA) є ключовими дипломатичними агентами. Такі організації, як МОК та ФІФА, мають дипломатичні характеристики: вони мають прапори, статuti, політичні цілі та постійно беруть участь у переговорах, представництві та комунікації, щоб

11 Murray S. Sports Diplomacy: History, Theory, and Practice. London : Routledge, 2019. P. 59-70.

12 Murray S. Sports Diplomacy: History, Theory, and Practice. London : Routledge, 2019. P. 91-107.

13 Kobierecki M. M. Sport at the World Expo. Analysis of sports diplomacy at the non-sporting event. URL:<https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9839183/> (date of access: 26.06.2025).

14 Murray S. Sports Diplomacy. P. 91-107.

15 Kobierecki M. M. Sport at the World Expo. Analysis of sports diplomacy at the non-sporting event. URL:<https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9839183/> (date of access: 26.06.2025).

зробити міжнародний спорт можливим¹⁶. Вони є потужними транснаціональними суб'єктами, які взаємодіють з урядами як рівноправні партнери, а не підлеглі¹⁷. Ця школа також визнає, що сам факт проведення міжнародних змагань, який вимагає правил, контактів та стабільності, є за своєю суттю дипломатичним явищем, яке пом'якшує конфлікти та сприяє взаємоповазі¹⁸.

Спортивна антидипломатія є «темною стороною» медалі, що представляє навмисне використання спорту для роз'єднання людей і націй. Для кожного позитивного застосування спортивної дипломатії існує негативний аналог. Спорт може бути засобом для обману, насильства, хуліганства та ксенофобії. Скандали з допінгом, спонсоровані державою, такі як у Росії, або політична маніпуляція турніром з метою пропаганди, як, наприклад, чемпіонат світу з футболу 1978 року в Аргентині, є яскравими прикладами антидипломатії у спорті¹⁹.

Існують різні класифікації спортивної дипломатії. Відповідно до рівня комунікації її можна поділити на формальну (офіційну) та неформальну. Офіційна спортивна дипломатія включає засоби та інструменти дипломатичної комунікації на офіційному рівні, насамперед між МОК, національними комітетами окремих членів олімпійської сім'ї, спортивними та політичними органами держав²⁰. Ця категорія охоплює ініціативи, що реалізуються за ініціативою держави або за її санкцією, і в основному відповідає «традиційній» та «новій» школам спортивної дипломатії. Держава, через свої урядові органи, є головним учасником.

Неофіційна спортивна дипломатія в основному включає діяльність

16 Murray S. *Sports Diplomacy: History, Theory, and Practice*. London : Routledge, 2019. P. 133-189.

17 Murray S., Pigman G. Mapping the relationship between international sport and diplomacy // *Sport in Society*. 2013. Vol. 17. P. 9-18. DOI: 10.1080/17430437.2013.856616. (date of access: 26.06.2025).

18 Murray S. *Sports Diplomacy: History, Theory, and Practice*. London : Routledge, 2019. P. 133-189.

19 Murray S. *Sports Diplomacy: History, Theory, and Practice*. London : Routledge, 2019. P. 201-233.

20 Mirzayeva N.G. The role of sports diplomacy in contemporary international relations: a case study of the Olympic Games // *Scientific News of Academy of Physical Education and Sport*. 2024. Vol. 6. P. 118. DOI: 10.28942/ssj.v6i3.801.

спортсменів, їхні особисті та офіційні дії, що здійснюються з метою впливу на політику держави або групи держав, висловлення своєї думки щодо певної політичної ситуації або демонстрації своїх поглядів громадськості. Однак, оскільки спортсмени, спираючись на свої спортивні результати та виступи на Олімпійських іграх, у минулому неодноразово брали активну участь у політичній сфері, необхідно включити діяльність спортсменів до питань спортивної дипломатії²¹.

Ця форма дипломатії в першу чергу реалізується недержавними суб'єктами та міжособистісними зв'язками. Вона відповідає філософії «спорт як дипломатія», а також публічним елементам «нової» спортивної дипломатії.

Основна концепція публічної дипломатії полягає в тому, що прямий контакт між пересічними громадянами може бути потужною силою для міжнародного взаєморозуміння. Ці обміни мають на меті подолати стереотипи, зменшити ворожість та побудувати міцні дружні стосунки, які лежать в основі офіційних відносин²². У спорті це найбільша форма багатостороннього обміну, окрім туризму²³. Чи то через поїздки молодіжних команд на турніри, університетські спортивні програми, чи ігри на рівні громади, ці взаємодії створюють моменти спільного досвіду та вразливості – подолання мовних бар'єрів чи спільне святкування перемоги – які можуть сприяти справжньому міжлюдському зв'язку ефективніше, ніж високоструктуровані офіційні заходи²⁴.

Окрім цього, міжнародне спортивне співробітництво за кількістю учасників ділиться на двосторонню та багатосторонню співпрацю. Двостороння дипломатія передбачає пряму взаємодію між двома країнами або організаціями

21 Mirzayeva N.G. The role of sports diplomacy in contemporary international relations: a case study of the Olympic Games // *Scientific News of Academy of Physical Education and Sport*. 2024. Vol. 6. P. 118. DOI: 10.28942/ssj.v6i3.801.

22 Cultural, Educational, and Sports Diplomacy. URL: <https://diplomacy.state.gov/discover-diplomacy/topic/cultural-educational-and-sports-diplomacy/> (date of access: 27.06.2025).

23 Sanders B. Sport As Public Diplomacy. URL: <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/sport-public-diplomacy> (date of access: 27.06.2025).

24 Denis S. The Complex Realities of Sport Exchange. 2025. URL: <https://www.chinausfocus.com/society-culture/the-complex-realities-of-sport-exchange> (date of access: 27.06.2025).

з метою вирішення проблем або досягнення взаємовигідних результатів²⁵. За допомогою офіційних угод держави можуть встановлювати офіційні двосторонні спортивні контакти через договори або меморандуми про взаєморозуміння. Ці угоди можуть сприяти проведенню спільних тренувальних зборів, наданню тренерської підтримки, обміну спортсменами або розвитку конкретного виду спорту в країні-партнері, створюючи структуровані та стійкі дипломатичні зв'язки²⁶. Спортивні події створюють цінний неформальний фон для зустрічей глав держав, який можна використовувати для зниження напруженості або налагодження особистих стосунків. Використання крикетних матчів лідерами Індії та Пакистану є класичним прикладом такого механізму²⁷.

Багатостороння дипломатія передбачає співпрацю декількох країн для досягнення спільної мети²⁸. Спорт надає унікальну платформу для такої співпраці як мегаподії. Глобальні події, такі як Олімпійські ігри та Чемпіонат світу з футболу, за своєю суттю є багатосторонніми. Зібравши разом спортсменів, офіційних осіб та вболівальників із сотень країн, вони створюють природне місце для багатосторонньої дипломатії, як офіційної, так і неофіційної²⁹. Наднаціональні органи також можуть використовувати спортивну дипломатію як інструмент колективної зовнішньої політики. Наприклад, Європейський Союз використовує спорт для просування своїх спільних цінностей демократії, прав людини та належного врядування серед зовнішніх партнерів та у своїх державах-членах³⁰. ООН також відіграє також значну роль у багатосторонній спортивній дипломатії. Повторне прийняття резолюції про

25 Types of diplomacy. URL: <https://www.diplomacy.edu/topics/types-of-diplomacy/> (date of access: 26.06.2025).

26 Zintz T., Theeboom M. Sport diplomacy: a literature review of scholarly and policy sources. Paris: Institute for International and Strategic Relations (IRIS), 2021. P. 11. URL: https://www.iris-france.org/wp-content/uploads/2021/11/1-TES-D_LiteraryReview-of-a-scholarly-and-policy-recources.pdf (date of access: 26.06.2025).

27 Murray S. Sports Diplomacy: History, Theory, and Practice. London : Routledge, 2019. P. 70-73.

28 Types of diplomacy. URL: <https://www.diplomacy.edu/topics/types-of-diplomacy/> (date of access: 26.06.2025).

29 Mirzayeva N.G. The role of sports diplomacy in contemporary international relations: a case study of the Olympic Games // *Scientific News of Academy of Physical Education and Sport*. 2024. Vol. 6. P. 119. DOI: 10.28942/ssj.v6i3.801.

30 Promoting a strategic approach to EU sport diplomacy. R. Parrish et al. 2022. P.3-15. URL: https://www.researchgate.net/publication/359258048_Promoting_a_Strategic_Approach_to_EU_Sport_Diplomacy (date of access: 26.06.2025).

олімпійське перемир'я, яка закликає всі держави-члени припинити військові дії під час Ігор, є потужним символічним актом глобальної спортивної дипломатії³¹. Крім того, такі агентства ООН, як Інститут навчання та досліджень ООН (UNITAR), проводять багатосторонні навчальні програми та вебінари з питань спортивної дипломатії для дипломатів, НУО та спортивних федерацій, зосереджуючись на таких темах, як права людини та сталий розвиток³².

1.3. Роль спорту як інструменту м'якої сили та зовнішньої політики держав

На міжнародній арені держава здати діяти у рамках або жорсткої сили або м'якої. Джозеф Най, відомий американський представник ліберального підходу у міжнародних відносинах, пояснює, що жорстка сила передбачає використання військової або економічної сили, щоб змусити інших змінити свої дії. Ця сила може включати винагороди (так звані «пряники») або погрози (так звані «батоги»). Також держава може досягти своїх цілей на міжнародній шахівниці, тому що інші держави захоплюються її цінностями, хочуть бути схожими на неї або сподіваються досягти такого ж рівня успіху і свободи. Таким чином, важливо не тільки тиснути на інших погрозами, але й впливати на них і приваблювати їх. Це називається м'якою силою – змушувати інших прагнути тих самих результатів, що й ви. Замість того, щоб змушувати інших, м'яка сила впливає на їхні уподобання. Цей тип сили здійснюється через привабливість і вплив, як, наприклад, люди тягнуться до тих, кого вони захоплюються³³.

Най стверджував, що після закінчення холодної війни роль нематеріальних чинників, таких як культура, ідеологія та інституції, стала більш важливою для досягнення національних інтересів. Він також зазначив, що, хоча жорстка сила

31 What is the Olympic Truce? *Olympics*. URL:<https://www.olympics.com/ioc/faq/olympism-and-the-olympic-movement/what-is-the-olympic-truce> (date of access: 26.06.2025).

32 Sports Diplomacy. URL:<https://unitar.org/sustainable-development-goals/multilateral-diplomacy/our-portfolio/sports-diplomacy> (date of access: 26.06.2025).

33 Nye J. S. Jr. *Soft power: the means to success in world politics*. New York: PublicAffairs Books, 2005. P.5.

все ще залишається актуальною, держави повинні більше зосередитися на м'якій силі та використовувати її, коли це можливо. У сучасному світі публічна дипломатія стала ключовим інструментом м'якої сили, особливо через медіа та культурний обмін. У міру того, як дипломатія еволюціонувала у відповідь на глобальні виклики та технологічні зміни, нові актори, такі як НУО, корпорації та окремі особи, почали відігравати більшу роль у міжнародних відносинах³⁴.

Спорт став платформою для публічної дипломатії, що спонукало таких провідних вчених, як Стюарт Мюррей, визначити окрему форму, відому як спортивна дипломатія. Цей інструмент допомагає державам просувати свій імідж, передавати цінності та будувати міжнародні відносини без примусу, що робить його складовою м'якої сили. Спортивна дипломатія може функціонувати як на офіційному, так і на публічному рівнях – сприяючи неформальним політичним зустрічам або впливаючи на іноземну аудиторію через спортивні досягнення. Вона також виконує функції, що виходять за межі зовнішньої політики, такі як державотворення та інтеграція мігрантів у національному контексті³⁵.

Також важливим концептом у цій темі є «спортивне відмивання» (з англ. *Sportswashing*). Термін «спортивне відмивання» означає практику, коли особа, організація або держава використовує спорт для підвищення своєї репутації та поліпшення іміджу в очах громадськості, часто з метою відвернути увагу від інших несприятливих аспектів країни та «відмити» такі несприятливі уявлення. Використання спорту для впливу на соціальні, дипломатичні та політичні відносини існує вже давно, але перші ознаки спортивного прання зазвичай пов'язують з Олімпійськими іграми 1936 року в Німеччині, коли Гітлер використовував свою політичну владу для впливу на світ. Цей перехід до явної стратегії використання спорту в дипломатичних цілях зараз називають

34 Ilan Manor I., Golan G. J. The Irrelevance of Soft Power. 2020. URL: <https://www.e-ir.info/2020/10/19/the-irrelevance-of-soft-power> (date of access: 30.06.2025).

35 Shaltaev O. Sport and soft power: the case of sport as a tool of immigrant integration in Sweden : master thesis / Oleg Shaltaev. 2019. P. 16-18. URL: <https://www.eusportdiplomacy.info/files/2-shaltaevoleg.pdf> (date of access: 30.06.2025).

спортивною дипломатією і відрізняють від спортивне відмивання. Однак існує тонка межа між спортивним відмиванням та використанням спорту (м'якої сили) для просування національного іміджу, брендингу нації, туризму та демонстрації культурної спадщини країни³⁶.

Цей термін став скороченим способом критикувати (зазвичай) недемократичні режими або великі корпорації за використання інвестицій у всесвітньо відомих спортсменів, спортивні клуби та спортивні події для відволікання уваги від неліберальних, недемократичних та/або експлуататорських практик у своїх країнах або бізнесах. Медіа дуже швидко відреагували на масштабні інвестиції в спорт з боку недемократичних держав, дійшовши висновку, що вони роблять це, щоб «прикрити» неліберальні практики. Це логічний висновок, який можна зробити на поверхневому рівні. Однак він є надто спрощеним і мало пояснює складність відносин, що лежать в основі угоди про спорт-відмивання, або мотиви, що стоять за масштабними інвестиціями. Західні журналісти складають одну з найбільших груп, які використовують цей термін для позначення інвестицій у спорт як способу для неліберальних режимів «відмити» свій імідж, причому перший зафіксований випадок, за даними Skey, датується 2015 роком. Це цікаво, оскільки це епоха, в якій відбувся «поворот» у наданні прав на проведення великих спортивних подій, що характеризується переходом від господарів у північній півкулі до господарів у південній півкулі. Ця тенденція почалася з Олімпійських ігор у Пекіні в 2008 році і продовжилася з усіма країнами БРІКС, які продемонстрували себе через спорт (Бразилія: 2014 і 2016; Росія: 2014 і 2018; Індія: 2010; Китай: 2008 і 2022; Південна Африка: 2010)³⁷.

Китай, Росія, Південна Африка, Бразилія та інші країни використовують великі спортивні події як інструменти публічної дипломатії для проєктування та

36 Plevbare S., McPherson G. Isomorphism in sport diplomacy: examining the nexus between international law, sportswashing and the contested role of mega events owners. 2024. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/19406940.2025.2457755?src=exp-la> (date of access: 30.06.2025).

37 Grix J., Brannagan P. M. Sports mega-events as foreign policy: sport diplomacy, “soft power,” and “sportswashing”. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/00027642241262042> (date of access: 30.06.2025).

посилення своєї м'якої сили. Ці країни, що швидко розвиваються, стали ключовими гравцями у проведенні таких заходів, що відображає зміну в глобальній динаміці сил. Проведення таких заходів дає їм можливість здобути вплив у міжнародних справах далеко за межами своїх регіонів. Великі спортивні події слугують глобальною ареною, де країни можуть просувати позитивний імідж та здобувати авторитет.

Вони дозволяють країнам-господарям приєднатися до спільних спортивних норм і цінностей, приваблюючи міжнародну аудиторію, незважаючи на непривабливу внутрішню політику. Ця стратегія м'якої сили є особливо важливою для держав, чії системи можуть не користуватися широким визнанням або не піддаються легкому експорту. Ці заходи допомагають цим країнам формувати глобальне сприйняття, підвищувати престиж і збільшувати свою роль у багатосторонніх і двосторонніх відносинах. Приклади, такі як спортивна дипломатія Куби, демонструють, що навіть політично ізольовані держави можуть завоювати глобальну прихильність за допомогою спорту.

Країни з негативним іміджем за кордоном – через проблеми з правами людини, бідність або історію – часто звертаються до мегаподій, щоб змінити сприйняття. Бразилія, Китай, Південна Африка, Індія та Катар ілюструють, як держави використовують спорт для боротьби зі стереотипами. Однак ця стратегія може мати зворотний ефект, як це було у випадку з гонкою Формули-1 у Бахреїні, де увага громадськості була використана для критики режиму. Проведення великих заходів добре поєднується з публічною дипломатією, оскільки церемонії та глобальні трансляції дають можливість формувати та поширювати позитивні національні наративи.

Такі події є найвищим проявом політики привабливості, поєднуючи культуру, націоналізм і комерцію. Спорт сприяє національній гордості всередині країни та спільній ідентичності на міжнародному рівні, зміцнюючи м'яку силу через культурну спільність. Як комунікативні практики, чемпіонати світу та Олімпійські ігри дозволяють країнам-господарям продемонструвати свою

«однаковість», зміцнюючи легітимність та глобальну привабливість. Успішне проведення може призвести до збільшення туризму, торгівлі та інвестицій, як це було під час чемпіонату світу 2010 року в Південній Африці.

Однак, коли організація провалюється, такі події можуть зашкодити легітимності та зменшити вплив, як це сталося з Іграми Співдружності 2010 року в Індії. Держави повинні ретельно управляти глобальною комунікацією, щоб перетворити ці події на дипломатичні активи, а не зобов'язання. Внутрішня динаміка, така як опозиція громадянського суспільства в Бразилії, також впливає на те, наскільки ефективно країна використовує проведення таких подій. Хоча державницький погляд допомагає пояснити цю динаміку, він не враховує роль субнаціональних акторів у формуванні результатів³⁸.

Чемпіонат світу 2018 року в Росії та чемпіонат 2022 року в Катарі є яскравими прикладами використання футболу для формування міжнародного іміджу та протидії негативним наративам. Ці випадки показують, як м'яка сила та публічна дипломатія перетинаються через спорт, допомагаючи державам долати політичні напруження та налагоджувати зв'язки з глобальною спільнотою.

Росія використала Чемпіонат світу 2018 року, щоб відвернути увагу від таких суперечливих питань, як її роль в Україні та проблеми з правами людини. Інвестуючи значні кошти в інфраструктуру та готельну індустрію, Росія прагнула представити світу сучасний, гостинний образ. Успіх турніру з точки зору логістики та сприйняття громадськості допоміг Росії створити більш інклюзивний імідж. Ця форма «дипломатії подій» дозволила Росії переосмислити свою глобальну ідентичність і безпосередньо залучити іноземну громадськість.

Закордонні медіа підкреслювали гостинність Росії та ефективну організацію, протидіючи негативним політичним образам. Ця стратегія

38 Lee D., Grix J. *Soft power, sports mega events and emerging states: the lure of the politics of attraction*. Global Society. 2013. Vol. 27, № 4. P. 522–536. DOI: 10.1080/13600826.2013.827632.

продемонструвала, як футбол може бути використаний для просування м'якої сили та зміни репутації країни. Незважаючи на постійні дипломатичні напруження, ця подія відкрила вікно для поліпшення міжнародного сприйняття та взаємодії.

Подібним чином Катар розглядав Чемпіонат світу 2022 року як частину своєї довгострокової стратегії диверсифікації економіки та просування себе як культурного та спортивного центру. Як перша країна-господарка з Близького Сходу, Катар зіткнувся з пильною увагою до прав працівників та впливу на довкілля, але використав захід для переосмислення свого іміджу та просування культурного взаєморозуміння. Масові інвестиції в стадіони та міський розвиток продемонстрували зусилля Катару з модернізації.

Катар також використав чемпіонат світу, щоб познайомити світову аудиторію з арабською та ісламською культурою, прагнучи розвіяти стереотипи та сприяти міжкультурному діалогу. Культурні заходи, виставки та ініціативи з гостинності стали інструментами публічної дипломатії. Проведення чемпіонату світу сприяло досягненню мети Катару стати глобальним гравцем, запрошуючи світ особисто ознайомитися з його цінностями.

На регіональному рівні ця подія стала поворотним моментом після дипломатичної блокади Катару сусідами. Необхідність співпраці в галузі логістики та подорожей допомогла відновити зв'язки, продемонструвавши, як футбол може сприяти регіональному примиренню. Чемпіонат світу з футболу допоміг Катару відновити відносини та продемонструвати відкритість після колишньої політичної ізоляції.

Крім цих випадків, футбольна дипломатія допомогла подолати розбіжності між країнами-суперниками. Одним із прикладів є спільна команда Північної та Південної Кореї на Азіатських іграх 2018 року, яка символізує надію на поліпшення відносин попри триваючі напруження. Таким чином, спорт забезпечує нейтральний простір для символічних жестів, взаємної поваги та

діалогу³⁹.

39 Alavi A. M. The impact of major sporting events on foreign policy: football and diplomacy on the global stage. *Interdisciplinary Studies in Society, Law, and Politics*. 2024. Vol. 3, no. 4. P. 36-38.

Висновки до розділу

Спортивна дипломатія є важливим інструментом публічної дипломатії, який сприяє поліпшенню міжнародних відносин через культурний обмін та спільну пристрасть до спорту. Вона створює нейтральну платформу для діалогу між країнами, допомагаючи подолати політичні та ідеологічні розбіжності. Великі спортивні події, такі як Олімпійські ігри або чемпіонати світу, відіграють ключову роль у зміцненні міжнародного співробітництва та формуванні позитивного іміджу країн-господарів. Незважаючи на деякі суперечливі моменти, спорт має унікальну здатність об'єднувати людей і сприяти миру на глобальному рівні.

Міжнародне спортивне співробітництво проявляється в різних формах, які класифікуються за типом учасників та їхніми цілями відповідно до теоретичних засад «чотирьох шкіл спортивної дипломатії». За масштабом співпраця може бути двосторонньою, що передбачає партнерство між двома країнами, або багатосторонньою, що реалізується через глобальні спортивні події та міжнародні організації. Офіційна спортивна дипломатія координується урядовими установами та організаціями, тоді як неофіційна дипломатія формується через дії спортсменів та неурядових організацій, які доповнюють та розширюють вплив спорту на міжнародній арені.

Спорт відіграє важливу роль як інструмент м'якої сили та зовнішньої політики держав, дозволяючи їм впливати на міжнародну аудиторію за допомогою культурних цінностей та спортивних досягнень без застосування примусу. Використання спортивної дипломатії допомагає поліпшити імідж країни, зміцнити міжнародні зв'язки та сформувати позитивне глобальне сприйняття, навіть у випадках політичної ізоляції або негативної репутації. Водночас практика «спортивного відмивання» демонструє ризики маніпулювання спортом з метою приховування внутрішніх проблем та авторитарних режимів, що підкреслює необхідність критичного аналізу таких

стратегій. Загалом, спорт як платформа для публічної дипломатії дає державам можливість формувати нові форми міжнародної взаємодії, сприяючи миру, співпраці та міжкультурному діалогу.

РОЗДІЛ II. СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ КРАЇНАМИ У СФЕРІ СПОРТУ

2.1. Основні напрями спортивної співпраці України з ЄС

Відносини між Європейським Союзом та Україною у сфері спорту зазнали глибоких змін, перетворившись із периферійного компонента політики сусідства на важливий і стратегічний інструмент політичного об'єднання, соціальної стійкості та нормативного узгодження. Ця еволюція, каталізована історичною Угодою про асоціацію між ЄС та Україною 2014 року та різко прискорена повномасштабним вторгненням Росії у 2022 році та подальшим отриманням Україною статусу кандидата в члени ЄС, ілюструє використання ЄС спорту як потужного інструменту інтеграції та просування своїх основних цінностей.

Характер цієї співпраці розвивався паралельно з європейськими прагненнями України та еволюцією геополітичної стратегії ЄС. Сучасний стан співпраці між ЄС та Україною у сфері спорту базується на десятиліттях розвитку політичних зв'язків та багатій, незалежній спортивній історії. Розуміння цього фундаменту є надзвичайно важливим для оцінки швидкості та глибини інтеграції, які ми спостерігаємо сьогодні. Цей шлях розпочався з формування Україною власної спортивної ідентичності після розпаду Радянського Союзу, а згодом був офіційно закріплений у комплексній правовій базі Угоди про асоціацію між ЄС та Україною, яка надала необхідний, хоч і непрямий, мандат для подальшої структурованої співпраці⁴⁰.

Відродження України як незалежної держави в 1991 році супроводжувалося паралельним завданням створення окремої національної спортивної ідентичності. Країна успадкувала значну спадщину радянської епохи, під час якої українські спортсмени постійно становили щонайменше 25%

40 Raik K., Blockmans S., Osypchuk A., Suslov A. EU policy towards Ukraine: entering geopolitical competition over European order. *The International Spectator*. 2024. Vol. 59, no. 1. P. 39–58. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03932729.2023.2296576> (date of access: 07.07.2025).

олімпійських команд СРСР і користувалися перевагами величезної державної інфраструктури стадіонів, спортзалів та спеціалізованих спортивних шкіл. Ця міцна основа стала трампліном для її незалежного шляху. Вирішальним моментом стало створення 22 грудня 1990 року Національного олімпійського комітету (НОК) України, який у вересні 1993 року отримав повне визнання Міжнародного олімпійського комітету. Цей акт офіційно закріпив за Україною статус автономного учасника світової та європейської спортивних спільнот.

Недавно здобута незалежність дозволила українським спортивним федераціям безпосередньо співпрацювати зі своїми європейськими колегами, а спортсменам – виступати під власним прапором. З 1993 року молоді українські спортсмени почали брати участь у Європейських юнацьких олімпійських фестивалях, постійно посідаючи місця серед найкращих європейських країн і демонструючи конкурентний потенціал країни з самого початку⁴¹. Одночасно український професійний спорт, зокрема футбол і баскетбол, почав інтегруватися в європейську екосистему. Футбольні клуби країни стали постійними учасниками змагань УЄФА, а баскетбольні клуби, такі як БК «Київ» і БК «Азовмаш», вийшли у фінал Єврокубка ФІБА відповідно у 2005 і 2007 роках, привернувши до себе міжнародну увагу⁴². Успіхи окремих спортсменів, зокрема футболіста Андрія Шевченка, який у 2004 році був нагороджений престижною нагородою «Золотий м'яч» як найкращий гравець Європи, ще більше зміцнили позиції України в європейській спортивній свідомості та стали потужною формою культурної дипломатії⁴³.

Ця «суспільна європеїзація», що відбувалася знизу вгору під впливом спортсменів та спортивних організацій, відбувалася паралельно з розвитком офіційних політичних відносин з ЄС. Перший саміт ЄС-Україна відбувся в 1997 році, а Угода про партнерство та співробітництво (УПС), підписана в 1994 році і

41 History. URL: <https://noc-ukr.org/en/about/history/> (date of access: 07.07.2025).

42 Sport in Ukraine. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Sport_in_Ukraine (date of access: 07.07.2025).

43 Sport in Ukraine: thrilling moments and world records. URL: <https://ukraine.ua/stories/sport-in-ukraine-thrilling-moments-and-world-records/> (date of access: 07.07.2025).

чинна з 1998 року, встановила початкові рамки для діалогу. Хоча УПС зосереджувалася переважно на економічних і соціальних питаннях і не визначала спорт як сферу співробітництва, вона заклала необхідну основу для майбутньої взаємодії. Протягом цього періоду Україна послідовно формулювала свою стратегічну зовнішньополітичну мету інтеграції з ЄС⁴⁴. Ця довгострокова амбіція, поєднана з органічною, існуючою раніше інтеграцією її спортивного світу з Європою, створила унікальне сприятливе середовище для більш структурованої та політично орієнтованої співпраці, яка з'явилася в наступному десятилітті. Отже, офіційна політика ЄС, що була запроваджена згодом, не ініціювала цю європеїзацію, а скоріше формалізувала, фінансувала та прискорила процес, який вже був у повному розпалі.

Підписання Угоди про асоціацію між ЄС та Україною (УА) у 2014 році, включаючи її Поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі (ПВЗВТ), ознаменувало якісний стрибок у відносинах і слугує правовим та політичним фундаментом для всієї подальшої співпраці. УА містить Розділ 25, який присвячений співпраці у сфері спорту та фізичної активності. Відповідно до Угоди, Україна та ЄС співпрацюють у сфері спорту та фізичної активності «з метою сприяння розвитку здорового способу життя серед усіх вікових груп, популяризації соціальних функцій та освітніх цінностей спорту, а також боротьби з такими загрозами для спорту, як допінг, договірні матчі, расизм та насильство». Ця співпраця передбачала обмін інформацією та передовим досвідом у таких сферах: (а) просування фізичної активності та спорту через систему освіти у співпраці з державними установами та неурядовими організаціями; (б) участь у спорті та фізична активність як засіб сприяння здоровому способу життя та загальному благополуччю; (в) розвиток національних систем компетентності та кваліфікації у сфері спорту; (г) інтеграція соціально незахищених груп за допомогою спорту; (д) боротьба з

44 History of Ukraine relations. URL: https://i-lug.gov.ua/en/external_relations/euro-integration-element/vidnosini-ukraina-%E2%80%93-es (date of access: 07.07.2025).

допінгом; (е) боротьба з договірними матчами; (є) безпека під час великих міжнародних спортивних заходів.

Угода про асоціацію чітко передбачає співпрацю у сферах освіти, навчання та молоді⁴⁵. Ці сфери нерозривно пов'язані зі спортом, як на низовому, так і на освітньому рівнях. Це положення створює прямий правовий та політичний шлях для включення України до провідних програм ЄС, таких як Erasmus+, яка має окремий розділ, присвячений спорту⁴⁶.

Важливо, що Протокол III до Угоди про асоціацію встановлює рамки та загальні принципи участі України в агентствах та програмах ЄС⁴⁷. Цей протокол є офіційним механізмом, який відкрив Україні доступ до фінансових та мережевих ресурсів Союзу, зробивши можливою її інтеграцію в такі ініціативи, як Erasmus+, Creative Europe та Horizon Europe.

Залучення Європейського Союзу до співпраці з Україною у сфері спорту найбільш помітно і ефективно реалізується через програми, спрямовані на низовий рівень. Ці ініціативи покликані не тільки сприяти здоров'ю та добробуту, але й слугувати потужними платформами для соціальної інклюзії, розбудови громади та поширення основних європейських цінностей. Європейський тиждень спорту та програма Erasmus+ виділяються як основні механізми, за допомогою яких ЄС сприяє розвитку спільної культури фізичної активності та стимулює спільні дії, функціонуючи як фактичні інструменти публічної дипломатії, а останнім часом – як засоби реагування на кризи та

45 ASSOCIATION AGREEMENT between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. P. 181-183. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/ASSOCIATION%20AGREEMENT.pdf> (date of access: 08.07.2025).

46 Erasmus Programme: 38 Years of Transforming Education, Training, Youth, and Sport in Europe. 2025. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/erasmus-programme-38-years-transforming-education-training-youth-and-sport-europe_en (date of access: 08.07.2025).

47 PROTOCOL III on a framework agreement between the European Union and Ukraine on the general principles for the participation of Ukraine in union programmes. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/PROTOCOL%20III.pdf> (date of access: 08.07.2025).

підвищення стійкості⁴⁸⁴⁹⁵⁰.

Європейський тиждень спорту (EWoS), започаткований Європейською комісією, закликає людей по всій Європі займатися спортом і фізичною активністю під гаслом #BeActive. EWoS проводиться щорічно з 2015 року щорічно з 23 по 30 вересня⁵¹. Його головна мета – підвищити обізнаність про важливість активного способу життя та допомогти людям зробити перший крок до більш активного способу життя⁵².

Україна вперше отримала право брати участь в одній з найбільших ініціатив Європейського Союзу в галузі фізичної культури – Європейському тижні спорту – у 2018 році. З 2019 року Національний олімпійський комітет України є офіційним координатором ініціативи на національному рівні. У цій ролі він активно співпрацює з послами Європейського тижня спорту (EWoS) з метою розробки та реалізації широкого спектру заходів і кампаній. Ці зусилля спрямовані на популяризацію спорту, підвищення обізнаності про його соціальні та оздоровчі переваги, а також заохочення громадян України до більш фізично активного та здорового способу життя⁵³.

Проведення в Києві в 2019 році семінару високого рівня «Європейський тиждень спорту без кордонів», який зібрав понад 150 представників з регіону, підкреслило прагнення ЄС залучити Україну до розвитку спортивних ініціатив як на національному, так і на європейському рівнях⁵⁴. А 21 вересня 2024 року на

48 European Week of Sport. URL: <https://sport.ec.europa.eu/initiatives/european-week-of-sport> (date of access: 08.07.2025).

49 Cooperation in the Field of Sport. URL: <https://eras.webexperts.me/cooperation-in-the-field-of-sport/?lang=en> (date of access: 08.07.2025).

50 What kinds of formats of Sport Diplomacy do we know? URL: <https://www.tes-diplomacy.org/format-of-sport-diplomacy> (date of access: 08.07.2025).

51 #BeActive Olympic Lessons kick off in Ukraine ahead of European Week of Sport. *The European Olympic Committees*. 2020. URL: <https://www.eurolympic.org/beactive-olympic-lessons-kick-off-in-ukraine-ahead-of-european-week-of-sport/> (date of access: 08.07.2025).

52 European Week of Sport: let's #BeActive! URL: https://youth.europa.eu/get-involved/sports/european-week-of-sport-lets-beactive_en (date of access: 08.07.2025).

53 European Week of Sport. *Національний олімпійський комітет України*. URL: <https://noc-ukr.org/en/about/projects/european-week-of-sport/> (date of access: 08.07.2025).

54 European Week of Sport Beyond Borders Seminar successfully held in Kiev. *The European Olympic Committees*. 2019. URL: <https://www.eurolympic.org/european-week-of-sport-beyond-borders-seminar-successfully-held-in-kiev/> (date of access: 08.07.2025).

Контрактовій площі в Києві офіційно відкрився Європейський тиждень спорту. На заході були присутні міністр молоді та спорту України Матвій Бідний, президент Національного олімпійського комітету Вадим Гутзей та представники дипломатичних місій в Україні. Заходи проводилися в Києві, Ужгороді, Чернівцях, Івано-Франківську, Полтаві, Тернополі та Хмельницькому. Тоді були представлені як олімпійські, так і неолімпійські види спорту. Серед них – баскетбол, легка атлетика, дзюдо, каякінг, регбі, карате, змішані бойові мистецтва та інші⁵⁵.

Програма Erasmus+ є основним механізмом фінансування та співпраці Європейського Союзу в галузі освіти, навчання, молоді та спорту. Erasmus+ – це програма міжнародного співробітництва Європейського Союзу з країнами-партнерами у сферах освіти, молоді та спорту. Вона поєднує попередні освітні ініціативи ЄС, участь у яких була відкрита для України ще з 1994 року, а також охоплює напрямки професійної підготовки, молодіжної політики та вперше – сферу спорту. Вона сприяє впровадженню цілей і заходів, визначених у таких документах, як Європейський освітній простір (European Education Area), План дій з цифрової освіти (Digital Education Action Plan) та Європейська програма розвитку навичок (European Skills Agenda). Крім того, програма підтримує реалізацію Європейського стовпа соціальних прав (European Pillar of Social Rights), сприяє розвитку професійних навичок і підтримці талантів (Skills and Talent Mobility), забезпечує виконання положень Молодіжної стратегії ЄС (EU Youth Strategy), а також зміцнює європейський вимір у сфері спорту відповідно до політик ЄС. Її спеціальний розділ, присвячений спорту, є найважливішим структурним та фінансовим інструментом для співпраці між ЄС та Україною у сфері спорту⁵⁶. Програма розроблена з метою вирішення ключових викликів та пріоритетів європейського спорту, включаючи боротьбу з загрозами для

55 European Sports Week officially launch in Kyiv. *Кабінет Міністрів України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/u-kyievi-urochysto-vidkryly-ievropeiskyi-tyzhden-sportu> (date of access: 08.07.2025).

56 Про Програму. *Еразмус+*. URL: <https://erasmusplus.org.ua/programa-yes-erazmus/pro-programu/> (дата звернення: 08.07.2025).

чесності, такими як допінг та договірні матчі, сприяння належному управлінню, сприяння соціальній інклюзії та рівним можливостям, а також заохочення до участі у фізичній активності, що сприяє зміцненню здоров'я⁵⁷.

Кількість ключових проєктів ілюструє масштаб та стратегічну спрямованість співпраці України з Erasmus+: TEAM-EU-UA (Розвиток командного духу для впровадження та інкорпорації цінностей ЄС в Україні)⁵⁸, Інтеграція українських дітей-біженців через спорт (IRTS)⁵⁹, We Play Together!⁶⁰ та інші ініціативи, спрямовані на подолання кризи. Більшість з них були запроваджені після повномасштабного вторгнення.

Центральним елементом співпраці між ЄС та Україною у сфері спорту є сприяння доброчесності, прозорості та належного врядування. Цей аспект партнерства виходить за межі участі на низовому рівні та узгоджує діяльність українського спортивного сектору з більш широкою програмою ЄС щодо сприяння верховенству права та демократичній підзвітності в ключовій країні-кандидаті. Ця співпраця не є суто технічною: вона слугує каналом для впровадження європейських стандартів врядування в структуру українського громадянського суспільства. Завдяки спільним зусиллям у боротьбі з допінгом та договірними матчами, а також роботі над впровадженням принципів Європейської моделі спорту, Україна здійснює глибоку структурну реформу своєї спортивної екосистеми, яка має наслідки, що виходять далеко за межі спортивного поля.

Антидопінгова політика України та її співпраця з ЄС ґрунтуються на глобальних рамках, що регулюються Всесвітнім антидопінговим агентством (WADA) та Антидопінговою конвенцією Ради Європи⁶¹. Хоча ЄС не має

57 EU sport policy: An overview. 2015. URL: <https://epthinktank.eu/2015/09/04/eu-sport-policy-an-overview/> (date of access: 08.07.2025).

58 About project. *Team EU UA*. URL: <https://team-eu-ua.com/about-project/> (date of access: 09.07.2025).

59 Integration of Ukrainian Refugee Children Through Sport. *Integration of Refugees Through Sport*. URL: <https://irts.isca.org/ukraine> (date of access: 09.07.2025).

60 We Play Together! *Integration of Refugees Through Sport*. URL: <https://irts.isca.org/weplaytogether> (date of access: 09.07.2025).

61 Anti-Doping Convention (T-DO). *Compliance with Commitments project: Report of the Monitoring Group's Consultative Visit to Ukraine on the implementation of the Anti-Doping Convention*. Kyiv, 16–17 October 2002.

власного антидопінгового агентства, він активно співпрацює з цими міжнародними органами і вважає дотримання їхніх стандартів, викладених у Всесвітньому антидопінговому кодексі, фундаментальною вимогою для своїх партнерів, а особливо для країн-кандидатів⁶². У червні 2021 року парламент України прийняв проєкт Закону України «Про антидопінгову діяльність у спорті», який був розроблений Міністерством молоді та спорту України у співпраці з експертами Ради Європи та WADA⁶³. Також внаслідок повномасштабного вторгнення у 2022 році серйозно була порушена робота Національного антидопінгового центру України (НАДЦ), на що європейська реакція була швидкою та рішучою і в результаті було запроваджено багато ініціатив та програм⁶⁴.

Боротьба з маніпулюванням спортивними змаганнями є ще однією важливою сферою співпраці, спрямованої на забезпечення доброчесності. Україна є державою-учасницею Конвенції Ради Європи про маніпулювання спортивними змаганнями, широко відомої як Конвенція Маколіна, і була однією з перших країн, які її ратифікували, ввівши її в дію у вересні 2019 року⁶⁵. Ця конвенція забезпечує основну міжнародну правову базу для запобігання, виявлення та покарання за договірні матчі. Вона встановлює загальні визначення, закликає до створення національних платформ для координації зусиль та сприяє міцній міжнародній співпраці між державними органами, спортивними організаціями та операторами азартних ігор⁶⁶. Європейський Союз

Strasbourg: Council of Europe, 2002. P.1-8. URL: <https://rm.coe.int/compliance-with-commitments-project-report-of-the-monitoring-group-s-c/168073acc7> (date of access: 09.07.2025).

62 Report from the commission to the European Parliament, the Council, the EU. 2024. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52024DC0073> (date of access: 09.07.2025).

63 Minister of Youth and Sports: Ukraine steps up fighting against doping in sports. *Кабінет Міністрів України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/vadim-gutcajt-ukrayina-posilyuye-borotbu-z-dopingom> (date of access: 09.07.2025).

64 Anti-doping community shows solidarity with Ukraine by testing its athletes overseas. 2020. URL: <https://www.wada-ama.org/en/news/anti-doping-community-shows-solidarity-ukraine-testing-its-athletes-overseas> (date of access: 09.07.2025).

65 The involvement of organised crime groups in sports corruption. Situation report. The Hague: Europol, 2020. P. 2. URL: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/the_involvement_of_organised_crime_groups_in_sports_corruption.pdf (date of access: 09.07.2025).

66 The Macolin Convention. *Lausanne: World Lottery Association*, 2021. P. 3-4. URL: <https://www.world->

рішуче підтримує цілі Конвенції Маколіна, розглядаючи її як важливий інструмент у колективних зусиллях із захисту доброчесності спорту⁶⁷. Відповідно до своїх зобов'язань за конвенцією, Україна створила Національну платформу для чесності у спорті, яка слугує центральним координаційним органом для всіх національних зусиль з протидії маніпуляціям у спорті. Офіційними партнерами платформи є Рада Європи, що свідчить про прямий зв'язок із європейськими структурами управління⁶⁸. Ефективне виконання Маколінської конвенції вимагає налагодженої співпраці між правоохоронними та судовими органами, надійних механізмів боротьби з відмиванням грошей та прозорих структур управління в спортивних організаціях – тих самих принципів, які ЄС відстоює через політичні угоди високого рівня, такі як Угода про асоціацію, та спеціальні програми, такі як Ініціатива ЄС з боротьби з корупцією (EUACI)⁶⁹.

Окрім конкретних питань доброчесності, співпраця між ЄС та Україною має на меті сприяти системним змінам у сфері управління спортом, заохочуючи до прийняття «європейської моделі спорту». Ця модель характеризується пірамідальною структурою, солідарністю між елітним та масовим рівнями і, що найважливіше, принципом автономії органів управління спортом, причому роль держави змінюється з прямого контролю на роль регулятора та посередника⁷⁰. Україна чітко підтримала цю концепцію, виклавши у стратегічних документах мету впровадження європейської моделі відносин між державою та спортом, відходячи від «ручного» розподілу бюджету міністерством на користь більш демократичної системи самодостатніх спортивних федерацій⁷¹. Цей перехід

lotteries.org/volumes/downloads/Download_Center/Discussion_and_Position_Papers/Discussion_Papers/20211018_Brochure_Macolin_Convention.pdf (date of access: 09.07.2025).

67 Council conclusions on EU priorities for cooperation with the Council of Europe in 2025–2026. Brussels: Council of the European Union, 2024. P. 2-3. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-17028-2024-INIT/en/pdf> (date of access: 09.07.2025).

68 The National Platform of Sports Integrity. *Національна платформа доброчесності спорту*. URL: <https://fairsport.gov.ua/en> (date of access: 09.07.2025).

69 Про Програму. *EUACI*. URL: <https://euaci.eu/about-programme/> (date of access: 09.07.2025).

70 EU Sport coalition. *EU Sport*. URL: <https://eusport.org.ua/en/> (date of access: 09.07.2025).

71 Youth and sports policy. URL: <https://uareforms.org/en/pages/new-page-656> (date of access: 09.07.2025).

активно підтримується ключовими європейськими платформами. У січні 2021 року Україна стала 40-м членом Розширеної часткової угоди Ради Європи про спорт (EPAS). EPAS забезпечує важливу платформу для міждержавного співробітництва у сфері спортивної політики, розробки стандартів та сприяння діалогу між державними органами та спортивним рухом з метою підвищення етичності, інклюзивності та безпеки спорту⁷².

2.2. Участь України у європейських спортивних організаціях та ініціативах (ЄОК, УЄФА, EU Sport Forum та інші)

Спорт відіграє важливу роль у загальній стратегії України щодо європейської інтеграції та міжнародного співробітництва. У рамках цих зусиль Україна постійно бере участь у діяльності провідних європейських спортивних організацій та ініціатив, зокрема Європейських олімпійських комітетів (ЄОК), Союзу європейських футбольних асоціацій (УЄФА), Спортивного форуму ЄС (EU Sport Forum) та інші.

У 1994 році Україна стала повноправним членом Європейських олімпійських комітетів (ЄОК), закріпивши свій статус у європейській олімпійській родині⁷³. Це стало свідомим актом декларативної суверенітету. У період геополітичної невизначеності, коли Росія позиціонувала себе як правонаступник СРСР на багатьох міжнародних форумах⁷⁴, швидке створення та визнання НОК України було чіткою заявою про незалежне, суверенне та європейсько-орієнтоване майбутнє. А перед цим, у 1993 році, команди України вперше взяли участь у літніх і зимових Європейських юнацьких олімпійських

72 New accession: Ukraine joins EPAS to become 40th member state. *The Council of Europe*. 2021. URL: https://www.coe.int/en/web/sport/epas/-/asset_publisher/b9dEDbjJhI5R/content/new-accession-ukraine-joins-epas-to-become-40th-member-state?_101_INSTANCE_b9dEDbjJhI5R_viewMode=view/ (date of access: 09.07.2025).

73 European Olympic Committees. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/European_Olympic_Committees (date of access: 14.07.2025).

74 Game on: How football survives in wartime Ukraine. URL: <https://euromaidanpress.com/2024/01/11/game-on-how-football-survives-in-wartime-ukraine/> (date of access: 14.07.2025).

днях⁷⁵.

ЄОК об'єднує 50 національних олімпійських комітетів Європи. Організація прагне поширювати олімпійські цінності та надихати людей до занять спортом і здорового способу життя в усій Європі шляхом підтримки масових заходів та проведення елітних спортивних змагань, таких як Європейські ігри, Європейський молодіжний олімпійський фестиваль та Ігри малих держав Європи⁷⁶.

У рамках Європейських олімпійських комітетів Україна зарекомендувала себе як провідна країна. Найбільш яскраво це проявилось на флагманських мультиспортивних заходах ЄОК. На перших Європейських іграх, що відбулися в Баку, Азербайджан, у 2015 році, Україна виставила велику делегацію з 246 спортсменів і посіла почесне восьме місце в загальному медальному заліку, завоювавши 46 медалей (8 золотих, 14 срібних, 24 бронзових). Цей результат став міцною основою. Чотири роки по тому, на Європейських іграх 2019 року в Мінську, Білорусь, Україна продемонструвала значний прогрес, піднявшись на третє місце в медальному заліку з загальною кількістю 52 медалі (16 золотих, 17 срібних, 19 бронзових). У 2023 року на іграх Україна також посіла третє місце, завоювавши 41 медалі, 21 з яких – золоті. Ця траєкторія підкреслила широку спортивну силу країни в широкому спектрі олімпійських видів спорту, що дозволило їй міцно закріпитися серед еліти континенту⁷⁷.

Важливим показником майбутнього спортивного потенціалу країни є її результати на молодіжному рівні. З моменту першої участі в 1993 році Україна є постійним і успішним учасником як зимових, так і літніх змагань ЄМЮО (Європейських молодіжних юнацьких олімпійських ігор). Національний олімпійський комітет України відзначає, що країна «посідає одне з провідних

75 Історія НОК України. *Національний олімпійський комітет України*. URL: <https://noc-ukr.org/about/history/> (date of access: 14.07.2025).

76 Who we are. *The European Olympic Committees*. URL: <https://www.eurolympic.org/who-we-are/> (date of access: 14.07.2025).

77 Ukraine at the European Games. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Ukraine_at_the_European_Games (date of access: 14.07.2025).

місць серед європейських країн» у цих змаганнях, вказуючи на міцну та ефективну систему розвитку молоді, яка була створена на початку періоду після здобуття незалежності.

Також Україна набула впливу в структурах управління європейським спортом. Міжнародний авторитет таких діячів, як Сергій Бубка (стрибки з жердиною) та Валерій Борзов (спринт), перетворився на значущі ролі після завершення їхньої спортивної кар'єри. Обидва стали членами Міжнародного олімпійського комітету, надавши Україні голос на найвищому рівні спортивного управління⁷⁸. Пізніше Бубка працював у Виконавчому комітеті ЄОК, беручи безпосередню участь у формуванні європейської олімпійської політики та забезпечуючи важливий зв'язок між Києвом і центром європейського спорту, роль, яка стала особливо важливою в наступні роки⁷⁹.

Після розпаду Радянського Союзу Україна стала конкурентоспроможною футбольною державою⁸⁰. Після вступу до УЄФА в 1992 році, українська національна футбольна команда розпочала свій шлях до європейської слави⁸¹. Союз європейських футбольних асоціацій (УЄФА) – це керівний орган європейського футболу, завданням якого є нагляд за різними змаганнями, а також сприяння зростанню та розвитку цього виду спорту. УЄФА зробила великий внесок у розвиток європейського футболу, головним чином у сфері елітних змагань. Це включає створення Чемпіонату Європи УЄФА, Ліги чемпіонів УЄФА та Чемпіонату Європи УЄФА серед жінок⁸².

Ранні кампанії України були позначені невдалими спробами, включаючи

78 The history of the Olympic movement. *Національний олімпійський комітет України*. URL: <https://noc-ukr.org/en/pages/history> (date of access: 14.07.2025).

79 Burke P. Bubka delivers "very moving" speech on Ukraine at EOC Executive Committee meeting in Vuokatti. *Inside the Games*. 2022. URL: <https://www.insidethegames.biz/articles/1120866/bubka-eoc-exco-meeting> (date of access: 14.07.2025).

80 Developing football in Ukraine. *UEFA*. URL: <https://www.uefa.com/news-media/news/025b-0ee540a56f79-673dd4a5a104-1000--developing-football-in-ukraine/> (date of access: 14.07.2025).

81 Country map. URL: <https://web.archive.org/web/20100209095227/http://www.uefa.com/memberassociations/association=UKR/profile/index.html> (date of access: 14.07.2025).

82 What is UEFA? *AnalytiSport*. URL: <https://analytisport.com/insights/what-is-uefa/> (date of access: 14.07.2025).

поразки в плей-офф Євро-2000⁸³. У 2004 році Андрій Шевченко стає першим українцем, який здобув звання «Футболіст року в Європі» після набуття Україною незалежності. А у 2009 році ФК «Шахтар» (Донецьк) виграв Кубок УЄФА, обігравши німецький «Вердер» (Бремен) з рахунком 2:1⁸⁴.

Прорив стався після успішної заявки на спільне проведення чемпіонату Європи з футболу 2012 року, що забезпечило команді автоматичну кваліфікацію до її першого в історії чемпіонату Європи та ще раз підтвердило її приналежність до Європи⁸⁵. Згодом Україна завоювала право на участь у Євро-2016, а потім досягла свого найкращого результату на Євро-2020 (проведеному в 2021 році), де вийшла до чвертьфіналу, перш ніж вибула з турніру, програвши майбутньому фіналісту Англії^{86,87}. На клубному рівні українські команди стали серйозними конкурентами в щорічних турнірах УЄФА. «Динамо» (Київ) і «Шахтар» (Донецьк), два гіганти української Прем'єр-ліги, були постійними учасниками групового етапу Ліги чемпіонів УЄФА та Ліги Європи УЄФА⁸⁸.

Ще однією платформою для структурованого діалогу між Європейською комісією та зацікавленими сторонами у сфері спорту є Європейський спортивний форум, який надає представникам державної політики, інституцій ЄС, приватних підприємств, освітніх установ та іншим експертам платформу для обговорення викликів та можливостей спорту в ЄС. Зокрема на порядку денному часто стають питання боротьби з допінгом, корупції, дискримінації, мобільності та інші⁸⁹.

83 Ukraine national football team. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Ukraine_national_football_team (date of access: 14.07.2025).

84 Developing football in Ukraine. *UEFA*. URL: <https://www.uefa.com/news-media/news/025b-0ee540a56f79-673dd4a5a104-1000--developing-football-in-ukraine/> (date of access: 14.07.2025).

85 Політичний спорт, або Чому Україні потрібен Євро. 2012. URL: https://lb.ua/news/2012/06/07/155092_politichniy_sport_abo_chomu_ukraini.html (дата звернення: 20.07.2025).

86 Мороз Є. Україна на Євро-2016 та Євро-2020: як змінився склад збірної та хто з гравців залишився у команді. *Суспільне*. 2021. URL: <https://suspihne.media/sport/138918-ukraina-na-evro-2016-ta-evro-2020-ak-zminivsa-sklad-zbirnoi-ta-hto-z-gravciv-zalisivsa-u-komandi/> (дата звернення: 20.07.2025).

87 Мороз Є. Збірна України оновила історичне "досягнення", вийшовши у плей-оф Євро-2020. *Яке саме*. *Суспільне*. 2021. URL: <https://suspihne.media/sport/141877-zbirna-ukraini-onovila-istoricne-dosagnenna-vijsovsi-u-plej-of-evro-2020-ake-same/> (дата звернення: 20.07.2025).

88 Ukrainian Premier League. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Ukrainian_Premier_League (date of access: 20.07.2025).

89 EU Sport Forum. *European Commission – Sport*. URL: <https://sport.ec.europa.eu/initiatives/eu-sport-forum> (date of access: 20.07.2025).

Лише в 2019 році НОК України здобув статус національного координатора Європейського тижня спорту в Україні. Тоді в столиці України відбувся семінар на тему підбиття підсумків Європейського тижня спорту без кордонів⁹⁰. А також у квітні 2025 року міністр молоді та спорту України Матвій Бідний був учасником панельної дискусії на Європейському спортивному форумі, яка проходила в Польщі⁹¹.

З 28 по 30 серпня 2013 року в Києві Україна приймала президента EUSA (Європейська асоціація університетського спорту) Адама Рочека. Цей візит був частиною зустрічей між Національними університетськими спортивними асоціаціями Польщі (AZS) та України (СССУ). У центрі обговорень були минулі досягнення у спортивній сфері, поточна ситуація та плани на майбутнє⁹². EUSA є керівним органом університетського спорту в Європі. Дана асоціація була заснована у 1999 році з метою об'єднання національних федерацій університетського спорту, університетів та студентів-спортсменів Європи⁹³. У вересні 2017 року EUSA посприяла налагодженню офіційного співробітництва між Асоціацією університетського спорту Польщі (AZS) та СССУ, підписавши у Львові офіційну угоду про поглиблення співпраці в галузі університетського спорту між Україною та Польщею⁹⁴. У листопаді 2020 року під патронатом EUSA в Україні відбулася дводенна онлайн-конференція під назвою «Сталий розвиток і спадщина у спорті: виклики та перспективи». Обговорення точилися навколо актуальних питань у різних сферах спорту, рекреаційної діяльності, фізичної культури та фізичної освіти, зосередившись на ефективних механізмах впровадження результатів досліджень у практику та їх реалізації в освітній

90 Спортивний форум ЄС у Києві. *Олімпійська Арена*. URL: <http://olimparena.com.ua/olimpik-kurier/784-sportyvnyi-forum-yes-u-kyievi> (дата звернення: 20.07.2025).

91 Україна буде спортивні мости з Європою: Матвій Бідний взяв участь у EU Sport Forum 2025. *Кабінет Міністрів України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukraina-buduie-sportyvni-mosty-z-ievropoiu-matvii-bidnyi-vziav-uchast-u-eu-sport-forum-2025> (дата звернення: 20.07.2025).

92 EUSA President visits Ukraine. *FISU*. 2013. URL: <https://www.fisu.net/2013/09/03/eusa-president-visits-ukraine> (date of access: 25.07.2025).

93 Euirope. *FISU*. URL: <https://www.fisu.net/federation-internationale-du-sport-universitaire/continental-associations/europe/> (date of access: 25.07.2025).

94 Cooperation between Poland and Ukraine. *EUSA*. URL: <https://www.eusa.eu/cooperation-between-poland-and-ukraine> (date of access: 25.07.2025).

діяльності⁹⁵. Також наступного року 19 та 20 травня відбулася міжнародна спортивна конференція під назвою «Молодь та олімпійський рух», організована віртуально з України за участю Європейської асоціації університетського спорту. На конференції виступали з темами, що охоплювали широке коло, такими як правові, організаційні, соціальні, екологічні та економічні аспекти сучасного спорту; соціально-філософські, історичні, психологічні та педагогічні основи олімпійської освіти; а також обговорення актуальних проблем у сфері спортивного тренування⁹⁶. У 2022 році українська делегація 285 учасників з 40 університетів взяла участь у 16 видах спорту на Європейських університетських іграх у Лодзі. Участь українських делегацій стала можливою завдяки співпраці та підтримці Європейської асоціації університетського спорту (EUSA) та її членів, зокрема Асоціації університетського спорту Польщі (AZS); місцевого організаційного комітету Європейських університетських ігор (EUG2022), зокрема Лодзького технологічного університету; та Спілки студентів-спортсменів України, яка курує університетський спорт в Україні⁹⁷. 22 травня 2023 року CCCU провела загальні збори в Києві за участю керівництва EUSA та FISU, підтвердивши активну участь CCCU в управлінні EUSA як офіційного члена⁹⁸.

Також Україна бере участь в EuroBasket, що є головним міжнародним баскетбольним змаганням, яке проводиться раз на чотири роки між національними чоловічими збірними⁹⁹. Перш ніж Україна приєдналася до ФІБА (Міжнародної федерації баскетболу) у 1992 році українські спортсмени представляли СРСР на міжнародних змаганнях. Україна дебютувала на EuroBasket у 1997 році. Наша команда запам'яталася завдяки несподіваній

95 Successful international conference organised in Ukraine. *EUSA*. URL: <https://www.eusa.eu/successful-international-conference-organised-in-ukraine> (date of access: 25.07.2025).

96 EUSA participants in Ukrainian international conference. *EUSA*. URL: <https://www.eusa.eu/eusa-participants-in-ukrainian-international-conference> (date of access: 25.07.2025).

97 EUG 2022: Solidarity wins, supporting Ukraine. *EUSA*. URL: <https://www.eusa.eu/eug-2022-solidarity-wins-supporting-ukraine> (date of access: 25.07.2025).

98 Successful GA of Sports Students' Union of Ukraine. *EUSA*. URL: <https://www.eusa.eu/successful-ga-of-sports-students-union-of-ukraine> (date of access: 25.07.2025).

99 EuroBasket. *Wikipedia*. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/EuroBasket> (date of access: 25.07.2025).

перемозі над Хорватією з рахунком 95:88. Найкращий результат команда показала на EuroBasket-2013. Команда під керівництвом американського тренера Майка Фрателло дійшла до чвертьфіналу і посіла 6 місце. Через рік Україна дебютувала на чемпіонаті світу, де найяскравішим моментом стала перемога в першій чверті (19:14) над США (71:95). Україна посідає 29-те місце в рейтингу ФІБА і 16-те серед європейських команд¹⁰⁰.

Україна є також повноправним членом Європейського паролімпійського комітету (ЕРС). Українські паролімпійці постійно входять до п'ятірки кращих на європейських та світових змаганнях¹⁰¹. Беручи участь в Чемпіонатах Європи, українська національна збірна з настільного хокею увійшла в історію, ставши чемпіоном Європи, здобувши титул у найпрестижнішій командній категорії, Open Teams, на чемпіонаті Європи в Латвії¹⁰².

100 World Basketball Map: Ukraine. *VTB United League*. URL: <https://vtb-league.com/en/news/world-basketball-map-ukraine/> (date of access: 25.07.2025).

101 Ukrainian Paralympians among the Top Five. *Den (The Day)*. URL: <https://day.kyiv.ua/article/den-ukrayiny/ukrayinski-paralimpiytsi-u-pyatirts-krashchykh> (date of access: 25.07.2025).

102 World Record and 26 Medals for Ukrainian Para-Athletes at the European Athletics Championships. *The Gaze*. URL: <https://thegaze.media/news/world-record-and-26-medals-for-ukrainian-para-athletes-at-the-european-athletics-championships> (date of access: 25.07.2025).

Висновки до розділу

Основні напрямки спортивної співпраці між Україною та ЄС відображають стратегічний перехід від периферійної взаємодії до глибокої інтеграції, заснованої на спільних цінностях та політичній узгодженості. Це партнерство було офіційно закріплено Угодою про асоціацію 2014 року, яка створила правові підстави для співпраці у сфері пропаганди здорового способу життя, чесності у спорті та соціальної інклюзії через фізичну активність. Україна бере активну участь в ініціативах ЄС, таких як Erasmus+ та Європейський тиждень спорту, що сприяє розвитку на низовому рівні, залученню молоді та публічній дипломатії. Антидопінгові заходи, реформи в галузі належного врядування та узгодження України з європейською моделлю спорту ще більше підкреслюють її прихильність європейським стандартам. В результаті спорт став не тільки інструментом для здоров'я та освіти, але й засобом європейської інтеграції та стійкості України.

Активна участь України в європейських спортивних організаціях та ініціативах відображає її більш широку стратегію інтеграції в європейські структури та цінності. З 1990-х років Україна є повноправним членом таких ключових організацій, як Європейські олімпійські комітети (ЄОК), УЄФА та Європейський паралімпійський комітет (ЕПС), постійно демонструючи високі результати на елітних змаганнях, таких як Європейські ігри, EuroBasket та турніри УЄФА. Вона також бере участь у політично орієнтованих форумах, таких як Спортивний форум ЄС, і виступає національним координатором Європейського тижня спорту. Присутність України поширюється і на університетський спорт завдяки тісній співпраці з Європейською асоціацією університетського спорту (EUSA), що підкреслюється регулярною участю та лідерством в академічних та молодіжних спортивних ініціативах. Ця багаторівнева участь допомогла Україні утвердитися як конкурентоспроможній спортивній країні та активному учаснику європейського спортивного

управління.

РОЗДІЛ III. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПОРТИВНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРОСТОРИ

3.1. Вплив війни на спортивну дипломатію та міжнародне співробітництво України

Війна неминуче пошкоджує соціальну структуру будь-якої країни, і Україна не є винятком. 24 лютого 2022 року Росія розпочала повномасштабне вторгнення в Україну, що призвело до повного припинення всіх спортивних заходів у країні. Українські спортсмени, спортивні установи та інфраструктура зазнали бомбардувань, ракетних ударів та окупації.

За даними Міністерства молоді та спорту України, станом на 23 листопада 2022 року понад 3000 спортсменів служили на передовій, понад 20 перебували в полоні, а 177 загинули в результаті бойових дій, бомбардувань і обстрілів. Багато інших отримали серйозні травми. Війна також завдала серйозної шкоди спортивній інфраструктурі, особливо в районах інтенсивних бойових дій. Загалом було зруйновано 135 спортивних споруд, 22 з яких не підлягають відновленню. Незалежно від регіону, численні спортивні комплекси припинили свою діяльність через постійну загрозу ракетних ударів.

Незважаючи на ці жахливі обставини, українські національні чемпіонати повільно почали відроджуватися, даючи проблиск надії. Спочатку змагання проводилися без глядачів, у районах, віддалених від лінії фронт, і часто переривалися через повітряні тривоги. Відключення електроенергії ускладнило організацію спортивних заходів та функціонування спортивних об'єктів¹⁰³.

Багато українських спортсменів є задіяними у спортивну дипломатію. Деякі дослідження показують, що активність наших спортсменів на міжнародній

103 Приступа Є., Боднар І., Писко Ю. Соціально-економічні та культурні аспекти впливу міжнародних спортивних змагань на фізичну культуру в Україні під час війни. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. Серія 15. 2024. Вип. 11(184). С. 184–191. DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.11\(184\).37](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.11(184).37).

арені стимулює дипломатичне визнання та посилює підтримку з боку міжнародного середовища¹⁰⁴. Видатні українські тенісисти, серед яких Еліна Світоліна, Олександр Долгополов та Сергій Стаховський, брали активну участь у дипломатичних ініціативах. Такі ікони, як Андрій Шевченко, Еліна Світоліна та боксер Олександр Усик, є послами платформи збору коштів UNITED24, запущеної президентом Володимиром Зеленським для збору міжнародних пожертв на підтримку України.

Після початкового шоку багато спортсменів призупинили свою кар'єру, щоб захищати свою батьківщину. Наприклад, біатлоністи Дмитро Підручний, Артем Прима та Анастасія Меркушина, які брали участь в Олімпійських іграх у Пекіні за кілька днів до вторгнення, достроково завершили сезон, щоб вступити до лав збройних сил. Професійні боксери Василь Ломаченко, Олександр Усик, Денис Берінчик, футболіст Артем Мілевський та тенісисти Сергій Стаховський і Олександр Долгополов повернулися з-за кордону, щоб приєднатися до підрозділів територіальної оборони у своїх рідних містах. Разом з ними на передовій служать колишні чемпіони, тренери, судді та спортивні функціонери. Серед них – володар «Золотого м'яча» та колишній нападник «Динамо» (Київ) Ігор Беланов, який взяв до рук зброю, щоб захищати Україну¹⁰⁵.

Починаючи від початку війни Європейський Союз почав надавати Україні технічну та фінансову допомогу у сфері спорту. Так було запроваджено ініціативу від Європейського інвестиційного банку (ЄІБ) Надзвичайна кредитна програма для відновлення України (UERP) з метою відновлення життєво важливих інфраструктурних об'єктів на суму 200 мільйонів євро. У межах програми були відновлені школи, спортивна інфраструктура, лікарні та інші

104 Приступа Є., Боднар І., Писко Ю. Соціально-економічні та культурні аспекти впливу міжнародних спортивних змагань на фізичну культуру в Україні під час війни. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. Серія 15. 2024. Вип. 11(184). С. 188. DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.11\(184\).37](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.11(184).37).

105 Sport diplomacy in the context of the Russian war in Ukraine. Interview with sport historian Anna Prikhodko. *TES-D project team*. 2022. URL: https://www.tes-diplomacy.org/in_practice_detail/1030/sport-diplomacy-in-the-context-of-the-Russian-war-in-Ukraine (date of access: 28.07.2025).

інфраструктурні об'єкти¹⁰⁶. Наприклад, у травні 2023 року було відкрито після реконструкції спортивно-реабілітаційний комплекс для людей з інвалідністю «Колос» у Решетилівці Полтавської області. Відремонтований заклад зараз обслуговує понад 300 дітей та молоді з інвалідністю, пропонуючи повний спектр реабілітаційних послуг та тренувань для національних паралімпійських та дефлімпійських команд. Проєкт було реалізовано у партнерстві з ЄС, ЄІБ, ПРООН, українськими міністерствами та місцевими органами влади. Офіційні особи підкреслили, що центр є символом стійкості та інклюзивності, який покращує соціальні послуги в умовах воєнних викликів. Більш широка програма підтримує відновлення соціальної інфраструктури в дев'яти регіонах України¹⁰⁷. Також у липні 2024 року знову відкрилося Миколаївське вище училище фізичної культури через три роки після масштабної реконструкції, проведеної за підтримки ЄС та ПРООН в рамках проєкту «EU4UASchools: Відбудувати краще». Ця ініціатива, започаткована Урсулою фон дер Ляєн та Оленою Зеленською, дозволяє 308 учням та 92 вчителям відновити очне навчання в безпечному, модернізованому середовищі. Школа, відома тим, що виховала таких чемпіонів, як Ольга Харлан та Олег Машкін, зазнала серйозних пошкоджень даху, фасаду, підлоги та вікон внаслідок бойових дій. Ремонтні роботи включали встановлення нових вікон, заміну стелі та підлоги, модернізацію вентиляційної та електричної систем, а також реконструкцію притулку – все для того, щоб відповідати стандартам енергоефективності та

106 ЄІБ та ЄС допомагають відновити пошкоджену інфраструктуру в Донецькій та Луганській областях на суму понад 120 млн євро. *European External Action Service (Delegation of the European Union to Ukraine)*. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/%D1%94%D1%96%D0%B1-%D1%82%D0%B0-%D1%94%D1%81-%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D1%8E%D1%82%D1%8C-%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%B8-%D0%BF%D0%BE%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D1%83-%D1%96%D0%BD%D1%84%D1%80%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BA%D1%82%D1%83%D1%80%D1%83-%D0%B2-%D0%B4%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D1%96%D0%B9-%D1%82%D0%B0-%D0%BB%D1%83%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%D0%B9-%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8F%D1%85-%D0%BD%D0%B0-%D1%81%D1%83%D0%BC%D1%83-0_uk (date of access: 28.07.2025).

107 Renovated sports complex for people with disabilities opens in Poltava Oblast thanks to EU and EIB support [EN/UK]. *ReliefWeb*. 2023. URL: <https://reliefweb.int/report/ukraine/renovated-sports-complex-people-disabilities-opens-poltava-oblast-thanks-eu-and-eib-support-enuk> (date of access: 28.07.2025).

інклюзивності. Цей проєкт є частиною більш широких зусиль з ремонту та переоснащення 178 навчальних закладів в 11 областях України. Він відображає відданість ЄС відновленню України та продовженню підготовки майбутніх спортсменів світового класу¹⁰⁸.

Крім того, міжнародні організації, які займаються розвитком студентського спорту в Європі та світі (FISU та EUSA), підтримують Україну та надають студентам можливість представляти Україну на змаганнях безкоштовно, включаючи проїзд, проживання та харчування¹⁰⁹.

Європейський Союз відіграв ключову роль у підтримці стійкості України через розширення доступу до програми Erasmus+ Sport, проєктів мобільності та низових ініціатив. В умовах війни та переміщення ці програми надали життєво важливі можливості для молоді та спортсменів долучитися до неформальної освіти, транскордонного обміну та реінтеграції через спорт. Сприяючи інклюзії, психосоціальному відновленню та розбудові громад, спортивні ініціативи за підтримки ЄС слугують не лише спортивному розвитку, а й соціальній згуртованості та довгостроковим цілям відновлення.

З 2014 року, коли Україна стала країною-партнером Еразмус+, вона є одним з найактивніших учасників з регіону Східного партнерства¹¹⁰. Зокрема, у сфері спорту українські організації були залучені до 12 проєктів Спільного партнерства у період з 2015 по 2020 роки. Це десятиліття сприяло створенню глибокого резервуару інституційних знань, обізнаності з процедурами і, що найважливіше, міцних міжлюдських контактів та довірливих інституційних партнерств¹¹¹.

108 EU and UNDP restore Mykolaiv Higher School of Physical Education, famous for nurturing Olympic champions. *EEAS*. 2024. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu-and-undp-restore-mykolaiv-higher-school-physical-education-famous-nurturing-olympic-champions_en (date of access: 28.07.2025).

109 FISU and EUSA will support Ukrainian athletes. *Кабінет Міністрів України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/fisu-ta-eusa-pidtrimayut-ukrayinskih-sportsmeniv> (date of access: 28.07.2025).

110 Програма Еразмус: 38 років трансформації освіти, навчання, молоді та спорту в Європі. *Еразмус+*. 2025. URL: <https://erasmusplus.org.ua/en/news/erasmus-programme-38-years-of-transforming-education-training-youth-and-sport-in-europe/> (date of access: 28.07.2025).

111 Ukraine within EU Programme Erasmus+. *Stip Compass*. URL: <https://stip.oecd.org/stip/interactive-dashboards/policy-initiatives/2023%2Fdata%2FpolicyInitiatives%2F27138> (date of access: 28.07.2025).

Ефективність реагування ЄС після 2022 року була значно підвищена завдяки цим глибоко вкоріненим мережам. Коли вибухнула криза, європейським та українським університетам, спортивним федераціям та організаціям громадянського суспільства не довелося починати з нуля. Вони вже знали, до кого звертатися, як співпрацювати і як працюють системи ЄС. Ця вже існуюча система відносин стала каталізатором, який дозволив ЄС швидко і чітко реалізувати заходи реагування на кризу. Це демонструє, що довгострокові, терплячі інвестиції в розбудову мереж за допомогою таких програм, як Еразмус+, приносять значні стратегічні дивіденди під час кризи, створюючи стійку екосистему, яка може бути швидко мобілізована.

З початком війни Комісія негайно оголосила, що надасть «максимальну гнучкість» у застосуванні правил Erasmus+ та використанні коштів для надання своєчасної допомоги студентам, співробітникам та організаціям, які постраждали від війни¹¹². Це дозволило університетам, наприклад, перерозподілити невитрачені кошти на мобільність з інших регіонів для підтримки українських студентів та науковців, які прибувають до них¹¹³. Також починаючи з 2024 року Комісія вирішила відкрити заходи з розбудови потенціалу для молоді та спорту для країн Східного партнерства, включаючи Україну¹¹⁴. Це рішення має надзвичайно важливе стратегічне значення, оскільки надає українським організаціям доступ до інструменту, призначеного для постконфліктного примирення та системних реформ, який раніше був більш обмеженим. Окрім цього, було впроваджено важливе адміністративне спрощення: українські учасники, які втекли від війни, автоматично і без права на скасування класифікуються як «учасники з меншими можливостями» в системі Erasmus+. Це призначення надає їм доступ до вищого рівня індивідуальної

112 Erasmus in Ukraine: The academic year in review. *Eaie*. URL: <https://www.eaie.org/resource/erasmus-ukraine-academic-year.html> (date of access: 28.07.2025).

113 Adapting Erasmus+ to support Ukrainian students and staff. *ESN*. URL: <https://esn.org/news/adapting-erasmus-support-ukrainian-students-and-staff> (date of access: 28.07.2025).

114 Erasmus+: Commission presents results of the 2022 programme. *European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_3262 (date of access: 28.07.2025).

фінансової підтримки та спеціальних фондів інклюзії, усуваючи бюрократичні перешкоди як для учасників, так і для приймаючих організацій¹¹⁵. Також можна спостерігати збільшення та перерозподіл фінансування: ЄС збільшив загальний бюджет Erasmus+ на 2023 рік на 100 мільйонів євро спеціально для підтримки тих, хто постраждав від війни та зупинив співпраці з державними структурами Росії та Білорусі, що дозволило перерозподілити ці кошти для підтримки додаткових грантів на мобільність та проєктів для України¹¹⁶.

Результати цієї інтенсифікованої співпраці багатослівні. З початку повномасштабного вторгнення у 2022 році, за оцінками, 33 000 українців взяли участь у програмі мобільності Erasmus+, що дозволило студентам, викладачам та молодіжним працівникам продовжувати свій особистий та професійний розвиток по всій Європі¹¹⁷.

Яскравим прикладом цього партнерства є проєкт TEAM-EU-UA (Розвиток командного духу для впровадження та інкорпорації цінностей ЄС в Україні). Ця трирічна ініціатива, що фінансується в рамках нової програми «Розвиток потенціалу в спорті» (ERASMUS-SPORT-2024-CB) і була започаткована наприкінці 2024 року, має на меті сприяти розвитку командного духу та основних цінностей ЄС, таких як рівність, демократія та права людини. Його діяльність спрямована конкретно на школярів, включаючи тих, хто є переміщеними особами або має особливі освітні потреби, через інклюзивні спортивні заходи, навчання тренерів і вчителів новим методологіям та просування гендерної рівності та екологічної свідомості. Цей проєкт слугує ідеальним зразком для майбутніх заходів, демонструючи, як спорт може бути використаний як засіб громадянської освіти та соціальної інтеграції¹¹⁸.

115 Project handling specifics related to the Russian aggression on Ukraine. *European Commission Wiki*. URL: <https://wikis.ec.europa.eu/spaces/NAITDOC/pages/75759814/Project+handling+specifics+related+to+the+Russian+aggression+on+Ukraine> (date of access: 28.07.2025).

116 Erasmus+: Commission presents results of the 2022 programme. *European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_3262 (date of access: 28.07.2025).

117 Erasmus support to Ukraine: Three years of solidarity and action. *Erasmus+*. URL: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/news/erasmus-support-to-ukraine-three-years-of-solidarity-and-action> (date of access: 29.07.2025).

118 Rasmus Project Team EU-UA. *European School Sport*. URL: <https://europeanschoolsport.com/rasmus-project-team->

ЄС також адаптував свої більш широкі ініціативи до українського контексту. Щорічна премія #BelInclusive EU Sport Awards, яка відзначає організації, що використовують спорт для соціальної інклюзії, у 2022 році запровадила нову категорію: премію «Спорт для миру». Ця премія була створена для вшанування проєктів, що використовують спорт як засіб для просування миру та європейських цінностей, з чітким акцентом на українській кризі. У 2023 році першу нагороду вручив заступник міністра молоді та спорту України проєкту з Португалії, який допомагав українським біженцям побудувати нове життя за допомогою спорту та створення спільноти. Це демонструє пряму, оперативну та дуже символічну адаптацію політики ЄС для підтримки справи України на європейській арені¹¹⁹.

Ще одним важливим кроком з боку ЄС та його інституцій стало засудження російської агресії та підтримка заходів спортивної дипломатії, зокрема заборона та призупинення участі Росії та Білорусі в міжнародних спортивних змаганнях.

У березні 2022 року Європейська легкоатлетична федерація підтвердила санкції проти національних федерацій Росії та Білорусі після одноголосного рішення Ради, що відповідає позиції Всесвітньої федерації легкої атлетики. Усі спортсмени, офіційні особи та допоміжний персонал з цих країн відсторонилися від участі в європейських легкоатлетичних заходах з негайним вступом в силу, включаючи російських уповноважених нейтральних спортсменів¹²⁰.

16 лютого 2023 року Європейський парламент проголосував за резолюцію, присвячену річниці російської агресії проти України. Депутати Європарламенту висловили своє рішуче засудження нападу Росії та підтвердили свою непохитну підтримку українському народу. Тоді були розглянуті санкції проти Росії та

eu-ua/ (date of access: 29.07.2025).

119 What does the EU do for sport? *European Movement Ireland*. URL: <https://www.europeanmovement.ie/what-does-the-eu-do-for-sport/> (date of access: 29.07.2025).

120 European Athletics Council sanctions Russia and Belarus. *European Athletics*. URL: <https://www.european-athletics.com/news/european-athletics-council-sanctions-russia-and-belarus-> (date of access: 29.07.2025).

Білорусі, включаючи участь російських та білоруських спортсменів у спортивних змаганнях. Європейський парламент заявив, що «знову засуджує нещодавнє рішення Міжнародного олімпійського комітету дозволити російським та білоруським спортсменам брати участь у кваліфікаційних змаганнях до Олімпійських ігор 2024 року в Парижі під нейтральним прапором, що суперечить багатогранній ізоляції цих країн і буде використано обома режимами в пропагандистських цілях»¹²¹.

У червні 2023 року Європейська конфедерація фехтування (EFC) відсторонила всіх російських і білоруських спортсменів і чиновників. Таке рішення було прийнято на конгресі організації в польському місті Краків, де тоді проходили Європейські ігри. Пропозиції ЄКФ означають, що росіяни та білоруси не можуть бути членами Виконавчого комітету та комісії організації. Однак Росія і Білорусь все ще зможуть брати участь у континентальних змаганнях серед дорослих, оскільки вони проводяться під егідою Міжнародної федерації фехтування (FIE)¹²².

Після початку війни УЄФА відсторонив Росію від участі в Чемпіонаті Європи з футболу серед жінок у липні та від участі у відборі до Чемпіонату світу наступного року після вторгнення країни в Україну¹²³. Окрім цього, Керівний орган європейського футболу УЄФА виключив з єврокубків не лише національні збірні, але й усі російські та білоруські клуби. Спортивний арбітражний суд у Лозанні відхилив апеляції Росії на це рішення¹²⁴.

3.2. Стан та проблеми інтеграції українського спорту в європейський

121 European Parliament reiterates support for Ukraine and demands Russian and Belarusian athletes ban for Paris 2024. *EU Office*. URL: <https://www.euoffice.euolympic.org/european-parliament-reiterates-support-for-ukraine-and-demands-russian-and-belarusian-athletes-ban-for-paris-2024/> (date of access: 30.07.2025).

122 European Fencing Confederation suspends Russia and Belarus. *Inside the Games*. URL: <https://www.insidethegames.biz/articles/1138280/european-fencing-confederation-rus-blr> (date of access: 30.07.2025).

123 UEFA bans Russia from European competitions. *Al Jazeera*. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2022/5/2/uefa-bans-russia-from-european-competitions> (date of access: 30.07.2025).

124 Nestler W. War in Ukraine: Which sports have banned athletes from Russia and Belarus. *DW*. 2022. URL: <https://www.dw.com/en/war-in-ukraine-which-sports-have-banned-athletes-from-russia-and-belarus/a-62503336> (date of access: 30.07.2025).

простір

Український спорт зараз перебуває у стані глибокого парадоксу, двоїстості, яка визначає його складний шлях до глибокої європейської інтеграції. З одного боку, українські спортсмени демонструють надзвичайну стійкість і досягають хороших спортивних успіхів на європейській та світовій аренах, слугуючи потужними символами національної ідентичності та непокори перед обличчям повномасштабного вторгнення. З іншого боку, вся спортивна екосистема стикається з низкою екзистенційних загроз: руйнівна війна, яка забрала життя сотень спортсменів і зруйнувала інфраструктуру, фінансова неспроможність вітчизняної клубної системи, а також тривала спадщина державно-центричної моделі управління модель управління, яка фундаментально не відповідає європейським нормам.

Інтеграція українського спорту в європейський простір значною мірою визначається внутрішньою структурою управління – складною системою, що перебуває у затяжному складною системою, що перебуває у затяжному перехідному періоді між радянським минулим та європейським майбутнім¹²⁵.

Після здобуття незалежності в 1991 році Україна отримала можливість розвивати свій національний спортивний рух. Однак через економічну кризу 1990-х років спорт зазнав серйозних труднощів, багато спортивних об'єктів було занедбано, а фінансування значно скоротилося. Незважаючи на це, Україна змогла підняти спорт на новий рівень. У 1994 році Україна вперше взяла участь в Олімпійських іграх як незалежна держава. У норвезькому Ліллекхаммері фігуристка Оксана Баюл здобула першу олімпійську золоту медаль для України¹²⁶.

Архітектура сучасного українського спорту побудована на засадах,

125 EU Sport coalition. *EU Sport*. URL: <https://eusport.org.ua/en> (date of access: 11.08.2025).

126 Bilonozhko V. Sports development in Ukraine: History, current achievements and prospects. *Hrinchenko University*. 2024. URL: <https://grinchenko-inform.kubg.edu.ua/sports-development-in-ukraine-history-current-achievements-and-prospects/> (date of access: 11.08.2025).

успадкованих безпосередньо від Радянського Союзу, моделі, розробленій для планової економіки та характеризується всеосяжним державним контролем і фінансуванням¹²⁷. Ця спадщина продовжує визначати основні шляхи виявлення талантів, розвитку спортсменів та інституційної організації. Найбільш помітною особливістю цієї системи є розгалужена, підтримувана державою мережа дитячо-юнацьких спортивних шкіл (ДЮСШ), спеціалізованих шкіл олімпійського резерву (СДЮШОР) та шкіл вищої спортивної майстерності (ШВСМ). Станом на 2011 рік ця мережа налічувала понад 1700 установ, що становили основу кадрового резерву країни.

Цей державницький підхід поширюється і на клубний рівень. На масовий спорт значний вплив мають великі, фінансовані державою спортивні товариства, які мають представництва в усіх регіонах України. До них належать історично потужні організації, такі як «Динамо», що традиційно асоціюється з правоохоронними органами, та Центральний спортивний клуб Збройних сил України (ЦСК ЗСУ). Ці товариства є не просто клубами, а визначені як «колективні члени» Національного олімпійського комітету України, що інституціоналізує прямий зв'язок між державним апаратом та найвищими рівнями управління спортом.

Вся ця структура закріплена в основоположному «Законі України про фізичну культуру і спорт», вперше прийнятому в 1993 році. Цей закон визначає спорт як діяльність, що регулюється державою, і встановлює головну роль уряду в його стандартизації та нагляді¹²⁸. Хоча Закон забезпечує основу для різних видів спорту, від масового до елітного рівня, його основна передумова підкріплює домінуюче становище держави. Аналітики стверджують, що ця модель, хоча і була ефективною в радянських умовах, зараз є анахронічною і становить значну перешкоду для розвитку сучасного, комерційно динамічного

127 Tkalych M., Davydova I., Tolmachevska Y. Current State and Prospects of Development of the Sports System of Ukraine: Legal Aspects. *Retos*. 2020. № 38 (2° semestre). P. 386. Zaporizhzhia National University, National University «Odesa Law Academy», Ukraine. URL: <https://revistaretos.org/index.php/retos/article/view/76997/48163> (date of access: 11.08.2025).

128 Sport in Ukraine. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Sport_in_Ukraine (date of access: 11.08.2025).

спортивного сектору. На відміну від європейської моделі, яка в основному базується на приватній ініціативі та комерційній діяльності, залежність української системи від державного управління гальмує інновації та фінансову самодостатність¹²⁹.

Управління українським спортом здійснюється на кількох рівнях, включаючи державний, громадський та професійний.

Міністерство молоді та спорту є центральним органом виконавчої влади, відповідальним за формування та реалізацію державної політики у цій сфері¹³⁰. У своїй роботі Міністерство керується стратегічними документами високого рівня, зокрема «Національною стратегією з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року»¹³¹ та «Національною молодіжною стратегією до 2030 року»¹³², які спрямовані на підвищення фізичної активності та створення можливостей для розвитку молоді. Міністерство має широкі регуляторні повноваження, здійснюючи нагляд за діяльністю спортивних федерацій та забезпечуючи її відповідність державним цілям¹³³.

Ще одним важливим органом є Національний олімпійський комітет України (НОК України), який функціонує як головна неприбуткова громадська організація у сфері спорту. Він відповідає за розвиток і захист олімпійського руху в країні та є офіційним національним представником у Міжнародному олімпійському комітеті (МОК)¹³⁴. НОК України керує 40 федераціями з олімпійських видів спорту, а сам підтримується Міністерством молоді та спорту,

129 Tkalych M., Davydova I., Tolmachevska Y. Current State and Prospects of Development of the Sports System of Ukraine: Legal Aspects. *Retos*. 2020. № 38 (2° semestre). P. 387-389. Zaporizhzhia National University, National University «Odesa Law Academy», Ukraine. URL: <https://revistaretos.org/index.php/retos/article/view/76997/48163> (date of access: 11.08.2025).

130 Закон України «Про фізичну культуру і спорт». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 11.08.2025).

131 Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/42/2016#Text> (дата звернення: 11.08.2025).

132 Закон України «Про Державний бюджет України на 2021 рік». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text> (дата звернення: 11.08.2025).

133 Закон України «Про фізичну культуру і спорт». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 11.08.2025).

134 History. *National Olympic Committee of Ukraine*. URL: <https://noc-ukr.org/about/history/> (date of access: 11.08.2025).

що підкреслює тісний зв'язок між державою та олімпійським рухом. Структура членства НОК України, до якої входять представники спортивних клубів, що фінансуються державою, та державних спортивних комітетів, ще більше зміцнює цей зв'язок. НОК України має мережу регіональних відділень по всій Україні, які здійснюють керівництво діяльністю НОК України на місцевому рівні¹³⁵.

Нижче цього рівня знаходяться понад 40 національних спортивних федерацій, кожна з яких відповідає за управління певним олімпійським видом спорту, наприклад, Українська асоціація футболу або Українська легкоатлетична федерація¹³⁶. Згідно з українським законодавством, ці федерації створені як некомерційні громадські об'єднання. Держава формально делегує їм повноваження розвивати відповідні види спорту, організовувати національні змагання та представляти Україну на міжнародному рівні. Однак це делегування супроводжується суттєвим застереженням: федерації залишаються підзвітними Міністерству молоді та спорту¹³⁷. Це створює динаміку обмеженої автономії, коли федерації одночасно є незалежними державними органами та інструментами державної політики – структурна невизначеність, яка лежить в основі управлінських викликів, що стоять перед українським спортом.

На формальному, інституційному рівні український спорт вже глибоко інтегрований у європейську та міжнародну спортивні екосистеми. З моменту здобуття незалежності національні федерації систематично прагнули та отримували членство у відповідних континентальних та глобальних керівних органах, створюючи необхідну базу для участі в європейських змаганнях та дотримання міжнародних правил. Ця мережа членств є основою присутності України в європейському спортивному просторі.

Найяскравішим прикладом є футбол, найпопулярніший вид спорту в

135 National Olympic Committee of Ukraine. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/National_Olympic_Committee_of_Ukraine (date of access: 11.08.2025).

136 Sport in Ukraine. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Sport_in_Ukraine (date of access: 11.08.2025).

137 Sports development in Ukraine: Journal Article. *EFP*. 2023. URL: <http://efp.in.ua/en/journal-article/1109> (date of access: 11.08.2025).

країні, де Українська асоціація футболу (УАФ) стала членом як Союзу європейських футбольних асоціацій (УЄФА), так і Міжнародної федерації футбольних асоціацій (ФІФА) у 1992 році¹³⁸. У легкій атлетиці Федерація легкої атлетики України (ФЛАУ), заснована в 1991 році, швидко здобула міжнародний авторитет, вступивши до Всесвітньої федерації легкої атлетики (тоді ІААФ) у 1993 році і ставши ключовим членом Європейської федерації легкої атлетики (ЄА) та Асоціації балканських легкоатлетичних федерацій (АБАФ)¹³⁹. Ця модель формальної інтеграції повторюється практично в усіх основних видах спорту.

Ця всеосяжна приналежність демонструє, що структурні шляхи для інтеграції твердо стоять на місці. Українські федерації беруть участь у європейських конгресах, дотримуються європейських правил змагань, а їхні спортсмени змагаються під юрисдикцією цих континентальних організацій.

Також Україна займається впровадження європейської моделі спорту у країні. Наприклад, у 2023 році Міністерством молоді та спорту було створено проєкт направлений на запровадження нової системи регулювання діяльності у сфері спорту, основними пріоритетами якого було формування здорової нації, автономізація видів спорту, запровадження клубної системи, ефективне використання спортивних споруд та діджиталізація¹⁴⁰. Також діє Спортивна коаліція ЄС – тимчасовий альянс різних організацій для вирішення спільної проблеми у сфері спорту. Метою якого є перехід від неефективної радянської моделі управління спортом до європейської моделі¹⁴¹.

Основною проблемою для глибшої інтеграції українського спорту є значні розбіжності між успадкованою моделлю управління та принципами, що лежать в основі європейської моделі спорту. Європейська модель широко розуміється як така, що базується на наборі основних принципів: пірамідальна структура, що

138 Ukrainian Association of Football. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Ukrainian_Association_of_Football (date of access: 11.08.2025).

139 Ukrainian Athletic Federation. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Ukrainian_Athletic_Federation (date of access: 11.08.2025).

140 Ukraine's women's national team beat Croatia. *Interfax Ukraine*. 2023. URL: <https://en.interfax.com.ua/news/sport/888125.html> (date of access: 12.08.2025).

141 EU Sport coalition. *EU Sport*. URL: <https://eusport.org.ua/en> (date of access: 12.08.2025).

поєднує масовий та елітний спорт, фінансова солідарність, через яку доходи від професійного спорту перерозподіляються на підтримку розвитку, відкриті змагання, засновані на спортивних заслугах (наприклад, підвищення та пониження в класі), і, що особливо важливо, автономія спортивних органів, які мають право на самоврядування, керуючись принципами демократії, прозорості та підзвітності¹⁴².

Ця концепція суперечить українській дійсності. Українська система демонструє парадокс «делегованої автономії». Хоча закон формально наділяє спортивні федерації повноваженнями управляти своїми дисциплінами, ця автономія є умовною і неповною¹⁴³. Фінансова залежність федерацій від держави, їхня підзвітність Міністерству молоді та спорту, а також інституціоналізована роль бюджетних організацій в НОК створюють систему, в якій держава залишається домінуючим гравцем¹⁴⁴. Це прямо суперечить європейському принципу, згідно з яким спортивні організації повинні бути вільними від надмірного зовнішнього політичного впливу¹⁴⁵.

Ця структурна невідповідність є основним, глибоко вкоріненим бар'єром на шляху до більш значущої інтеграції. Вона перешкоджає розвитку комерційної життєздатності та надійних практик управління, на які очікують європейські партнери. Таким чином, шлях до європейської інтеграції вимагає не лише участі спортсменів, але й докорінної реформи архітектури системи. Спортивний успіх на полі є необхідною, але недостатньою умовою для повної інтеграції. Без глибокої реформи управління – переходу ролі держави від контролю до

142 FIFPRO Europe statement on European Parliament's Education, Culture Committee vote on European Sport Model report. *FIFPRO*. URL: <https://www.fifpro.org/en/who-we-are/fifpro-members/fifpro-europe/fifpro-europe-statement-european-parliament-s-education-culture-committee-vote-on-european-sport-model-report> (date of access: 12.08.2025).

143 Sports development in Ukraine: Journal Article. *EFP*. 2023. URL: <http://efp.in.ua/en/journal-article/1109> (date of access: 12.08.2025).

144 Tkalych M., Davydova I., Tolmachevska Y. Current State and Prospects of Development of the Sports System of Ukraine: Legal Aspects. *Retos*. 2020. No. 38. P. 385–389. URL: https://www.researchgate.net/publication/345498559_Current_State_and_Prospects_of_Development_of_the_Sports_System_of_Ukraine_Legal_Aspects_Estado_actual_y_perspectivas_de_desarrollo_del_sistema_deportivo_de_Ucrania_aspectos_legales (date of access: 12.08.2025).

145 The European Sport Model. Paper by the IOC. *Council of Europe*. URL: <https://rm.coe.int/the-european-sport-model-paper-by-the-ioc/1680a1b876> (date of access: 12.08.2025).

підтримки, створення правового середовища, що сприяє приватним інвестиціям, та прийняття стандартів прозорості та підзвітності ЄС – український спорт залишатиметься структурно крихким і залежним партнером у європейській системі. Нинішня траєкторія інтеграції є однобокою; в той час як спортсмени інтегруються на спортивному полі, адміністративні та управлінські структури, які їх підтримують, значно відстають. Це створює довгостроковий ризик, коли європейські партнери можуть запропонувати короткострокову солідарність під час кризи, але стале партнерство та інвестиції в кінцевому підсумку залежатимуть від прийняття Україною стандартів врядування, які відповідають європейській моделі. Отже, реформа управління є не просто внутрішньою справою, а критично важливою зовнішньою вимогою для досягнення сталого та процвітаючого майбутнього в європейській спортивній сім'ї.

3.3. Перспективи розвитку міжнародного спортивного співробітництва України

Період з лютого 2022 року докорінно змінив ландшафт українського спорту. Галузь зазнала кампанії систематичного руйнування, що призвело до катастрофічних втрат життів, інфраструктури та можливостей. Однак ці руйнування не знищили український спорт, а навпаки, перетворили його на потужний символ національної стійкості та важливий інструмент державотворення. Розуміння глибини цих втрат і природи цієї трансформації є важливим для планування майбутнього міжнародного співробітництва.

Відповідно до офіційних даних Міністерства молоді та спорту України, станом на листопад 2024 року, повномасштабне вторгнення зруйнувало спортивний сектор України, знищивши або пошкодивши понад 500 об'єктів, зокрема стадіони, спортивні зали, спортивні бази, басейни та льодові арени, з найбільшими втратами в Харківській, Луганській та Донецькій областях. Під

обстріли потрапили такі відомі об'єкти, як льодова арена в Дружківці та стадіон в Ірпені, що знищило ключові об'єкти для масового та елітного спорту¹⁴⁶. Людські жертви дуже великі: загинуло щонайменше 487 спортсменів і тренерів, у тому числі олімпієць Олександр Пелешенко та юна гімнастка Катерина Дяченко, понад 4 000 спортсменів служать в армії, а 100 000 не мають можливостей для тренувань. Переміщення вирвало з корінням спортсменів і клуби, змусивши багатьох тренуватися за кордоном, і призвело до того, що в Парижі 2024 року українська олімпійська збірна буде найменшою в історії¹⁴⁷. Незважаючи на руйнування, символічне та політичне значення спорту зросло, а перемоги розглядаються як акт національного виживання. Таким чином, підтримка українського спорту є одночасно гуманітарним і політичним актом солідарності проти агресії.

Війна також сформувала нову подвійну ідентичність українських спортсменів. Вони більше не просто учасники змагань, а «спортивні послы» на передовій дипломатичної та інформаційної війни¹⁴⁸. Такі постаті, як фехтувальниця Ольга Харлан, яка, як відомо, відмовилася потиснути руку російському супернику, та скелетоніст Владислав Гераскевич, який на Зимових Олімпійських іграх 2022 року демонстрував табличку «Ні війні в Україні», стали потужними глобальними адвокатами України¹⁴⁹. Вони використовують свої платформи для засудження російської агресії, стверджують, що російський спорт «озброєний» як інструмент пропаганди для держави, і протистоять наративу про нейтралітет спортсменів¹⁵⁰.

146 Fallout of Russia's Invasion on the World of Sports. *Ukrainska Pravda*. 2024. URL: <https://www.pravda.com.ua/eng/columns/2024/11/19/7485337/> (date of access: 13.08.2025).

147 487 Ukrainian athletes killed following Russia's invasion honoured in Parliament Square. *UK Government*. 2024. URL: <https://www.gov.uk/government/news/487-ukrainian-athletes-killed-following-russias-invasion-honoured-in-parliament-square> (date of access: 13.08.2025).

148 Zhan Beleniuk: After the full-scale invasion, all our athletes are sports ambassadors for Ukraine. *Ukrainian Parliament*. URL: <https://www.rada.gov.ua/en/news/News/264813.html> (date of access: 13.08.2025).

149 Fallout: Russia's Invasion and the Wide World of Sports. *Journal of International Affairs*. URL: <https://jia.sipa.columbia.edu/content/fallout-russias-invasion-wide-world-sports-feature-the-guardian> (date of access: 13.08.2025).

150 Kamenecka-Usova M., Tkalych M. Resilience through sports: Ukraine and Latvia confront geopolitical challenges. *Frontiers in Sports and Active Living*. 2025. Vol. 7. P. URL: <https://www.frontiersin.org/journals/sports-and-active-living/articles/10.3389/fspor.2025.1563761/full> (date of access: 13.08.2025).

Реакція міжнародної спортивної спільноти на вторгнення в Україну була багатогранною, характеризувалася значними актами солідарності, але також супроводжувалася геополітичною напруженістю, політичною непослідовністю та інституційними протиріччями. Діяльність головних керівних органів, таких як Міжнародний олімпійський комітет (МОК), ФІФА та УЄФА, демонструє складний взаємозв'язок між гуманітарними імпульсами, правовими рамками та тиском глобальної політики.

Міжнародний олімпійський комітет ходить по линві, намагаючись збалансувати свою місію солідарності з українською олімпійською спільнотою з давнім принципом політичного нейтралітету. Основним інструментом підтримки став Фонд солідарності МОК, створений у лютому 2022 року. Спочатку фонд отримав 1 мільйон доларів від МОК та 500 000 доларів від Європейських олімпійських комітетів, а згодом до нього було додано ще 5 мільйонів доларів від МОК та понад 1 мільйон доларів від інших зацікавлених сторін олімпійського руху, тож загальна сума склала понад 7,5 мільйона доларів. Фонд має подвійну мету: задовольнити нагальні гуманітарні потреби спортсменів і надати фінансову та матеріально-технічну підтримку для тренувань, поїздок і змагань, що дозволить їм продовжити кар'єру та пройти відбір на Олімпійські ігри в Парижі 2024 року та Мілані Кортіна 2026 року. На сьогоднішній день фонд підтримав близько 3 000 українських спортсменів і тренерів через більш ніж 115 окремих ініціатив¹⁵¹. Паралельно МОК запровадив еволюціонуючий режим санкцій. Початковою реакцією стало рішуче засудження порушення Росією олімпійського перемир'я, за яким послідували рекомендації міжнародним федераціям (МФ) скасувати або перенести всі заходи, заплановані в Росії та Білорусі, а також заборонити демонстрацію їхньої національної символіки¹⁵². Це призвело до рекомендації повністю виключити російських і

151 IOC continues to provide widespread support for Ukrainian athletes. *International Olympic Committee*. URL: <https://www.olympics.com/ioc/news/ioc-continues-to-provide-widespread-support-for-ukrainian-athletes> (date of access: 13.08.2025).

152 Kamenecka-Usova M., Tkalych M. Resilience through sports: Ukraine and Latvia confront geopolitical challenges. *Frontiers in Sports and Active Living*. 2025. Vol. 7. P. URL: <https://www.frontiersin.org/journals/sports-and-active-living>

білоруських спортсменів та офіційних осіб¹⁵³. Однак згодом ця політика змінилася. Посилаючись на бажання не карати спортсменів за дії їхніх урядів, МОК запровадив можливість участі «індивідуальних нейтральних спортсменів» (ІНС) на суворих умовах, включаючи відсутність активної підтримки війни та приналежності до військових або силових структур¹⁵⁴. Однак ця спроба підтримати нейтралітет призвела до кризи в управлінні. Дії Росії – як вторгнення, що порушило олімпійське перемир'я, так і подальше поглинання спортивних організацій з окупованих українських територій – були не просто зовнішніми політичними подіями, а прямим нападом на власну правову та етичну базу МОК¹⁵⁵. Намагаючись зберегти нейтралітет, МОК був змушений виконувати глибоко політичну і суб'єктивну роль перевірки спортсменів – процес, який дав непослідовні результати і викликав критику з боку коаліції 36 західних країн за нездатність адекватно вирішити такі питання, як державне фінансування і військові зв'язки¹⁵⁶. Таким чином, жорстке дотримання МОК своєї доктрини нейтралітету не змогло деполітизувати ситуацію; натомість воно створило низку правових і політичних протиріч, які підірвали довіру до МОК і призвели до глибоких розбіжностей у відносинах з Україною та її союзниками.

Реакція футбольного світу на ситуацію в Україні свідчить про глибокі протиріччя всередині найбільших федерацій. ФІФА надала 1 мільйон доларів гуманітарної допомоги, пом'якшила контрактні правила для гравців і тренерів до

living/articles/10.3389/fspor.2025.1563761/full (date of access: 13.08.2025).

153 Fallout: Russia's Invasion and the Wide World of Sports. *Journal of International Affairs*. URL: <https://jia.sipa.columbia.edu/content/fallout-russias-invasion-wide-world-sports-feature-the-guardian> (date of access: 13.08.2025).

154 Q&A on Solidarity with Ukraine, Sanctions Against Russia and Belarus, and the Status of Athletes from These Countries. *International Olympic Committee*. URL: <https://www.olympics.com/ioc/media/q-a-on-solidarity-with-ukraine-sanctions-against-russia-and-belarus-and-the-status-of-athletes-from-these-countries> (date of access: 13.08.2025).

155 Duval A. Reactions of International Sport Organisations to the Russian Invasion of Ukraine: An Overview. *Asser Institute – Sports Law Blog*. 2022. URL: <https://www.asser.nl/SportsLaw/Blog/post/reactions-of-international-sport-organisations-to-the-russian-invasion-of-ukraine-an-overview-by-daniela-heerdt-and-guido-battaglia> (date of access: 13.08.2025).

156 IOC suspends Russian Olympic Committee for incorporating sports councils in Ukrainian regions. *PBS News*. 2023. URL: <https://www.pbs.org/newshour/world/ioc-suspends-russian-olympic-committee-for-incorporating-sports-councils-in-ukrainian-regions> (date of access: 13.08.2025).

2026 року та пообіцяла підтримку президенту УАФ Андрію Шевченку¹⁵⁷¹⁵⁸¹⁵⁹. Дитячий фонд УЄФА створив надзвичайний фонд у розмірі 100 000 євро, виділив 1 мільйон євро українським дітям та біженцям, а також фінансував низові проекти через партнерства¹⁶⁰. На противагу цьому, адміністрація УЄФА виплатила Росії 10,8 мільйони євро в рамках «солідарності» після вторгнення, тоді як п'ять українських клубів у зонах бойових дій не отримали нічого через банківські проблеми¹⁶¹. Ця диспропорція підкреслює структурний розрив: гуманітарна складова діяла рішуче, тоді як фінансова складова дотримувалася жорстких правил, що призвело до негативних результатів. Для України справжня співпраця означає не лише публічні жести, а й реформування правової та фінансової систем, які контролюють фінансування спорту.

Хоча міжнародна солідарність має вирішальне значення, довгострокові перспективи спортивного співробітництва в Україні не меншою мірою залежать від внутрішнього ландшафту країни. Це стосується архітектури управління спортом, використання спорту як інструменту зовнішньої політики, а також здатності країни протистояти системним викликам, зокрема корупції, які можуть підірвати довіру міжнародних партнерів.

У відповідь на вторгнення Україна свідомо та ефективно перетворила спорт на ключовий інструмент своєї зовнішньої політики, використовуючи його платформу для міжнародної ізоляції Росії та Білорусі¹⁶². Одним із методів

157 FIFA Foundation helps victims of war in Ukraine. *FIFA*. URL: <https://inside.fifa.com/sb-fn/news/fifa-foundation-helps-victims-of-war-in-ukraine> (date of access: 13.08.2025).

158 FIFA extends and adapts temporary employment rules to address issues relating to war in Ukraine. *FIFA*. URL: <https://inside.fifa.com/media-releases/fifa-extends-and-adapts-temporary-employment-rules-to-address-issues-relating-to-war-in-ukraine> (date of access: 13.08.2025).

159 FIFA President pledges support to Ukraine for football's continuous growth. *FIFA*. URL: <https://inside.fifa.com/organisation/president/news/fifa-president-pledges-support-to-ukraine-for-footballs-continuous-growth> (date of access: 13.08.2025).

160 Solidarity: A Human and Sporting Value. *UEFA Foundation for Children*. URL: <https://uefafoundation.org/news/solidarity-a-human-and-sporting-value/> (date of access: 13.08.2025).

161 Russian clubs get millions from UEFA — Ukrainian teams left empty-handed. *NV English*. URL: <https://english.nv.ua/life/russian-clubs-get-millions-from-uefa-ukrainian-teams-left-empty-handed-50535726.html> (date of access: 13.08.2025).

162 Kamenecka-Usova M., Tkalych M. Resilience through sports: Ukraine and Latvia confront geopolitical challenges. *Frontiers in Sports and Active Living*. 2025. Vol. 7. P. URL: <https://www.frontiersin.org/journals/sports-and-active-living/articles/10.3389/fspor.2025.1563761/full> (date of access: 13.08.2025).

Україна обрала бойкот, який передбачав активне лобювання повного виключення російських та білоруських спортсменів, чиновників та команд зі світового спорту. Також Україна просувала свої політичні меседжі: використовувала кожні міжнародні змагання як платформи для засудження російської агресії та нагадування світу про людські жертви війни¹⁶³. Окрім цього, у 2023 році Міністерство молоді та спорту України прийняло офіційну постанову (№ 2031), яка забороняла українським збірним брати участь у змаганнях разом із російськими та білоруськими спортсменами. Така жорстка позиція, хоча й демонструвала рішучість, створила значну напруженість у відносинах з МОК, який розцінив її як втручання уряду. Зрештою, у липні 2023 року цю політику було пом'якшено, щоб дозволити змагання зі спортсменами, визначеними як «нейтральні», і МОК публічно підтримав цей крок¹⁶⁴. Ще однією важливою складовою української політик у сфері спорту є боротьба із російською пропагандою¹⁶⁵.

Значною перешкодою для довгострокового міжнародного співробітництва є корупційна спадщина в українському спорті. Це не нова проблема, яку загострила війна. Звіти про розслідування до 2022 року детально описували системні проблеми, зокрема у футболі, включаючи організовані мережі договірних матчів, підкуп суддів і гравців та участь кримінальних угруповань. Закон 2015 року, спрямований на боротьбу з договірними матчами, виявився неефективним, а гучні справи призвели до санкцій Спортивного арбітражного суду (с), що свідчить про глибоке вкорінення проблеми¹⁶⁶. Ця історія становить

163 Kamenecka-Usova M., Tkalych M. Resilience through sports: Ukraine and Latvia confront geopolitical challenges. *Frontiers in Sports and Active Living*. 2025. Vol. 7. P. URL: <https://www.frontiersin.org/journals/sports-and-active-living/articles/10.3389/fspor.2025.1563761/full> (date of access: 13.08.2025).

164 Q&A on Solidarity with Ukraine, Sanctions Against Russia and Belarus, and the Status of Athletes from These Countries. *International Olympic Committee*. URL: <https://www.olympics.com/ioc/media/q-a-on-solidarity-with-ukraine-sanctions-against-russia-and-belarus-and-the-status-of-athletes-from-these-countries> (date of access: 13.08.2025).

165 Kamenecka-Usova M., Tkalych M. Resilience through sports: Ukraine and Latvia confront geopolitical challenges. *Frontiers in Sports and Active Living*. 2025. Vol. 7. P. URL: <https://www.frontiersin.org/journals/sports-and-active-living/articles/10.3389/fspor.2025.1563761/full> (date of access: 13.08.2025).

166 The Corrupted Corruption. *Warsaw Institute*. URL: <https://warsawinstitute.org/the-corrupted-corruption/> (date of access: 15.08.2025).

критичний ризик для майбутніх партнерських стосунків. Нинішній статус України як жертви агресії породив величезну міжнародну доброзичливість, створивши «геополітичний щит», який на даний момент відвернув пильну увагу до врядування, що зазвичай супроводжує великомасштабну допомогу. Однак цей щит є тимчасовим. Якщо зараз міжнародні партнери зосереджені на солідарності, то на етапі післявоєнної відбудови неминуче буде зосереджено увагу на підзвітності, прозорості та поверненні інвестицій¹⁶⁷. Якщо проблеми управління в українських спортивних федераціях не будуть належним чином вирішені, вони стануть головною перешкодою для співпраці, що призведе до втоми донорів і краху довіри до них. Отже, довгострокова перспектива міжнародного партнерства залежить від здатності України виграти цю «управлінську гру», використовуючи нинішній імпульс і міжнародну увагу для проведення значущих антикорупційних реформ зсередини. Якщо цього не буде зроблено, існує ризик змарнування величезного резервуару міжнародної доброї волі.

Стале міжнародне співробітництво зрештою будується на довірі. Довгострокові зобов'язання партнерів та спонсорів на пряму залежатимуть від довіри та прозорості національних спортивних інституцій України. Тому вирішення проблем, пов'язаних з корупцією, є не просто внутрішнім питанням, а стратегічним імперативом.

Боротьба з корупцією в українському спорті вимагає забезпечення максимальної прозорості фінансових операцій, включаючи вільний доступ громадськості до бюджетів, декларацій про доходи керівництва та чіткий розподіл адміністративних і фінансових повноважень для запобігання зловживанням. Посилення внутрішнього контролю за допомогою компетентних фінансових менеджерів та чітких стандартів корпоративної культури може створити середовище, в якому корупційні практики будуть соціально

167 Mobilizing Team Ukraine: Successful Recovery — Policy Recommendations. *Chatham House*. 2025. URL: <https://www.chathamhouse.org/2025/07/mobilizing-team-ukraine-successful-recovery/policy-recommendations> (date of access: 15.08.2025).

неприйнятними¹⁶⁸. Уряд України повинен уповноважити національні антикорупційні органи здійснювати незалежний нагляд за діяльністю спортивних федерацій, особливо щодо розподілу державних коштів та міжнародної допомоги на відбудову¹⁶⁹. Нарешті, довгострокові реформи в управлінні, що ґрунтуються на етичних цінностях та підтримуються громадським контролем, є необхідними для приведення українських спортивних організацій у відповідність до світових стандартів доброчесності¹⁷⁰. Для цього міжнародні донори повинні виділити спеціальне фінансування на підтримку українських організацій громадянського суспільства та журналістських розслідувань, щоб вони могли виступати в ролі незалежних спостерігачів за процесом відновлення спорту¹⁷¹.

Щодо низової корупції у спорті, яка передбачає спонтанні домовленості між учасниками змагань – часто спортсменами, тренерами, судьями чи менеджерами – щодо маніпулювання результатами заради грошових або бартерних вигод, таких як хабарі або обмін майбутніми перемогами, то цей вид корупції важче виявити, особливо у випадках бартеру без грошових потоків, але методи розслідування, такі як аналіз схем матчів, викрили зловживання у таких видах спорту, як боротьба сумо. Боротьба з корупцією вимагає освітніх програм, таких як «Чесний спорт» Інтерполу, для навчання спортсменів, чиновників і правоохоронців розпізнавати корупцію, протистояти їй і повідомляти про неї, а також активного контролю з боку громадськості та засобів масової інформації. Журналістські розслідування відіграють вирішальну роль, як показало викриття

168 Bondarenko T., Kukharevych O., Hovorun D. Combating corruption in sport: the Ukrainian experience. *Cuestiones Políticas*. 2022. Vol. 40, no. 73. P. 369-373 URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/89576/1/Bondarenko_et.al_Combating.pdf (date of access: 15.08.2025).

169 Mobilizing Team Ukraine: Successful Recovery — Policy Recommendations. URL: <https://www.chathamhouse.org/2025/07/mobilizing-team-ukraine-successful-recovery/policy-recommendations> (date of access: 15.08.2025).

170 Bondarenko T., Kukharevych O., Hovorun D. Combating corruption in sport: the Ukrainian experience. *Cuestiones Políticas*. 2022. Vol. 40, no. 73. P. 369-373 URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/89576/1/Bondarenko_et.al_Combating.pdf (date of access: 15.08.2025).

171 Mobilizing Team Ukraine: Successful Recovery — Policy Recommendations. Chatham House. 2025. URL: <https://www.chathamhouse.org/2025/07/mobilizing-team-ukraine-successful-recovery/policy-recommendations> (date of access: 15.08.2025).

допінгового скандалу Ленса Армстронга та нецільового використання європейських коштів президентом Федерації футболу України Андрієм Павелком, що призвело до штрафів і відставки з посади в міжнародному комітеті¹⁷².

Україна продемонструвала силу реактивної спортивної дипломатії під час кризи. Наступним кроком має стати інституціоналізація цієї спроможності в проактивний, довгостроковий інструмент зовнішньої політики для розбудови м'якої сили та просування національних інтересів. Необхідно сформулювати офіційну стратегію національної спортивної дипломатії під керівництвом уряду, узгодивши цілі Міністерства закордонних справ, Міністерства молоді та спорту та Національного олімпійського комітету. Ця стратегія має адаптувати успішні моделі таких країн, як Австралія та ЄС¹⁷³. Також можна створити офіційну програму «спортивних послів», використовуючи глобальну платформу видатних українських спортсменів для просування іміджу, культури та зовнішньополітичних цілей країни. Ще одним методом із просування спортивної дипломатії України на світову арену є стратегічне інвестування у проведення малих і середніх міжнародних спортивних заходів у післявоєнний період, щоб продемонструвати відбудовану, безпечну та спроможну Україну, тим самим змінюючи міжнародне сприйняття¹⁷⁴.

172 Bondarenko T., Kukharevych O., Hovorun D. Combating corruption in sport: the Ukrainian experience. P. 369-373
URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/89576/1/Bondarenko_et.al_Combating.pdf (date of access: 15.08.2025).

173 Matviyenko V., Gryshuk R. Sports diplomacy and soft power: analysis and prospects of application of world practices for Ukraine. *Actual problems of International Relations*. 2024. Vol. 1, No. 159. P. 3-5. URL: <http://apir.iir.edu.ua/index.php/apmv/article/view/3901/3551> (date of access: 15.08.2025).

174 Trunkos J., Heere B. Sport Diplomacy: A Review of How Sports Can Be Used to Improve International Relationships. In: *Sport Diplomacy*. Chapter 1. P. 10-12. URL: https://fitpublishing.com/sites/default/files/pages_from_sportdiplomacy-011317-bw20.pdf (date of access: 15.08.2025).

Висновки до розділу

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну серйозно порушило роботу спортивного сектору країни, що призвело до руйнування інфраструктури, втрати спортсменів та призупинення спортивних заходів. Незважаючи на ці виклики, українські спортсмени стали потужними агентами спортивної дипломатії, використовуючи свої платформи для мобілізації міжнародної підтримки та втілення національної стійкості. Європейський Союз відіграв ключову роль у підтримці відновлення України завдяки таким ініціативам, як програма «Еразмус+ Спорт», Програма надзвичайного відновлення України та численні проєкти з реконструкції, що відновлюють об'єкти та сприяють інклюзивності. Крім того, ЄС та міжнародні спортивні організації посилили дипломатичну солідарність з Україною, ввівши санкції проти Росії та Білорусі, виключивши їх з основних змагань та використовуючи спорт як засіб для досягнення миру, єдності та європейських цінностей.

Український спорт опинився в парадоксальній ситуації: хоча спортсмени досягають значних успіхів і символізують національну стійкість, вітчизняна спортивна система залишається обмеженою застарілим радянським стилем управління, несумісним з європейськими стандартами. Хоча Україна формально інтегрувалася в європейські спортивні структури через членство в УЄФА, ФІФА та інших федераціях, реальній інтеграції заважають надмірний державний контроль, фінансова залежність та обмежена інституційна автономія. Основна перешкода полягає в структурній невідповідності між державно-орієнтованою моделлю управління в Україні та європейськими принципами незалежності, прозорості та самоврядування у спорті. Тому для досягнення справжньої європейської інтеграції необхідна комплексна реформа – перехід від державного домінування до сучасної, автономної та ринково-орієнтованої спортивної системи, що відповідає цінностям ЄС.

Незважаючи на масштабні руйнування під час війни, український спорт

став ключовим інструментом дипломатії та національної стійкості, зміцнюючи міжнародну солідарність та впізнаваність. Перспективи розвитку міжнародного спортивного співробітництва України залежать від інституційних реформ, прозорості та ефективних антикорупційних заходів для збереження довіри партнерів. Для сталого співробітництва необхідно перетворити нинішню символічну підтримку на структуровані, довгострокові партнерські відносини, засновані на підзвітності та належному врядуванні. Інституціоналізуючи спортивну дипломатію та відновлюючи інфраструктуру, Україна може перетворити спорт на потужний інструмент післявоєнного відновлення та глобального співробітництва.

ВИСНОВКИ

У підсумку проведеного дослідження були зроблені такі висновки:

Спортивна дипломатія, як форма публічної дипломатії, використовує спорт як засіб для сприяння взаєморозумінню, побудови довіри та просування мирних відносин між країнами. Її коріння сягає давньої Греції, де Олімпійські ігри об'єднували ворогуючі міста-держави під духом Екехирії, священного перемир'я. У сучасну епоху, особливо після відродження Олімпійських ігор у 1896 році, спортивна дипломатія перетворилася на важливий інструмент м'якої сили, що дозволяє країнам покращувати свій міжнародний імідж і просувати цілі зовнішньої політики. Історичні приклади, такі як «пінг-понг дипломатія» між США і Китаєм або Олімпійські ігри 1988 року в Південній Кореї, ілюструють, як спорт може пом'якшити геополітичну напруженість і відкрити нові дипломатичні канали. Хоча великі спортивні події демонструють національну ідентичність і заохочують до співпраці, вони також можуть викривати політичні суперечки, проблеми з правами людини або пропагандистські зусилля. Зрештою, спортивна дипломатія залишається потужною і універсальною формою міжнародного співробітництва, здатною подолати розбіжності і сприяти глобальній гармонії за допомогою спільної мови спорту.

Міжнародне спортивне співробітництво охоплює широкий спектр офіційних і неофіційних взаємодій, що поєднують дипломатію, культуру та глобальне управління. Чотири школи спортивної дипломатії Стюарта Мюррея – традиційна, нова, спорт як дипломатія та антидипломатія – пропонують комплексну основу для розуміння того, як держави та недержавні суб'єкти використовують спорт для досягнення різноманітних політичних і соціальних цілей. Традиційна спортивна дипломатія використовує спорт для досягнення політичних цілей держави, тоді як нова спортивна дипломатія сприяє співпраці через партнерство між урядами, НУО та громадянським суспільством. Спорт як дипломатія розглядає спорт як дипломатичну практику, що сприяє миру та

діалогу, тоді як антидипломатія представляє собою зловживання спортом для пропаганди, розбрату або політичних маніпуляцій. Офіційна співпраця, яку часто очолюють уряди або такі інституції, як МОК та ФІФА, відображає традиційну дипломатію через офіційні угоди, мегаподії та стратегічні партнерства. На відміну від цього, неформальна співпраця спирається на особистий вплив спортсменів, команд та вболівальників для сприяння міжкультурному діалогу та взаєморозумінню на низовому рівні. Як двосторонні, так і багатосторонні форми спортивної співпраці зміцнюють дипломатичні відносини, чи то через пряму співпрацю між країнами, чи то через глобальні зібрання, такі як Олімпійські ігри та Чемпіонат світу з футболу. Окрім змагань, ці події слугують платформами для переговорів, гуманітарних ініціатив та культурного обміну, сприяючи взаємній довірі та повазі. Однак спортивна співпраця також стикається з ризиками політизації та маніпуляцій, як це видно з пропагандистських або допінгових скандалів, що може підірвати її об'єднуючий потенціал.

Спорт став одним із найефективніших інструментів м'якої сили та зовнішньої політики, що дозволяє державам формувати глобальні уявлення за допомогою привабливості, а не примусу. Проводячи міжнародні спортивні заходи або досягаючи успіхів у глобальних змаганнях, країни можуть створювати позитивний імідж, просувати національні цінності та зміцнювати дипломатичні зв'язки. Ця стратегія дозволяє як демократичним, так і авторитарним державам підвищити свою легітимність і вплив, хоча іноді вона перетинається з суперечливою практикою «спорт-відмивання», коли режими використовують спорт, щоб відволікти увагу від внутрішніх проблем або порушень прав людини. Мегаподії, такі як Олімпійські ігри або Чемпіонат світу з футболу, виступають глобальними майданчиками для демонстрації сучасності, єдності та гостинності, допомагаючи країнам інтегруватися в міжнародне співтовариство. Однак неправильне управління, скандали або політичні суперечки можуть перетворити ці можливості м'якої сили на зобов'язання,

підриваючи довіру. В кінцевому рахунку, спорт функціонує як потужна і універсальна мова дипломатії, здатна сприяти діалогу, поліпшенню міжнародної репутації та просуванню миру через спільний культурний досвід.

Співпраця між Україною та Європейським Союзом у сфері спорту перетворилася з другорядного аспекту політики сусідства на стратегічний інструмент політичної інтеграції, соціального розвитку та гармонізації законодавства. Угода про асоціацію між ЄС та Україною 2014 року заклала правові основи для структурованої співпраці, зокрема у сфері просування здорового способу життя, доброчесності та соціальної інклюзії через спорт. Такі програми, як Erasmus+ та Європейський тиждень спорту, стали ключовими інструментами партнерства, що підтримують ініціативи на місцях, залучення молоді та стійкість до криз, особливо після російського вторгнення 2022 року. Основна увага у співпраці приділяється зміцненню належного врядування та доброчесності, зокрема приведенню України у відповідність до європейських стандартів у сфері боротьби з допінгом, запобігання договірним матчам та прозорого управління спортом. Участь України в Конвенції Маколіна та членство в Рамковій програмі EPAS Ради Європи підкреслюють її прихильність до прийняття європейської моделі спорту, яка наголошує на автономії, солідарності та інклюзивності. Завдяки цим механізмам спорт став як символом, так і практичним каналом європеїзації, зміцнюючи демократичну трансформацію України та її інтеграцію в структури ЄС. Співпраця у сфері спорту також сприяє поширенню таких спільних цінностей, як справедливість, рівність та соціальна згуртованість, що відображає більш широкі політичні та культурні цілі ЄС.

Активна участь України у провідних європейських спортивних організаціях та ініціативах відображає її глибоку відданість європейській інтеграції через універсальну мову спорту. Як повноправний член Європейських олімпійських комітетів (ЄОК) з 1994 року, Україна зарекомендувала себе як ключовий учасник європейської спортивної спільноти, постійно досягаючи

високих результатів на Європейських іграх та Юнацьких олімпійських фестивалях. Її участь в УЄФА з 1992 року зміцнила як її спортивний престиж, так і культурні зв'язки з Європою, що було підкреслено спільним проведенням Євро-2012, яке символізувало міцне місце України в європейській сім'ї. Окрім елітних змагань, Україна бере участь у діалозі на політичному рівні через такі форуми, як Спортивний форум ЄС, де вона співпрацює з питань управління, доброчесності та соціальної інклюзії. Участь в таких організаціях, як ФІБА, Європейський паралімпійський комітет (ЄПК) та Європейська асоціація університетського спорту (EUSA), ще раз демонструє інтеграцію України в різні аспекти європейського спорту – від професійного та молодіжного рівнів до університетського та паралімпійського. Завдяки цим платформам Україна сприяє формуванню європейської спортивної політики, дотримуючись демократичних цінностей та принципів чесної гри. Успіхи українських спортсменів та офіційних осіб, серед яких такі постаті, як Сергій Бубка та Валерій Борзов, посилюють голос країни в міжнародному спортивному управлінні. Навіть в умовах війни постійна участь та співпраця України в цих органах є свідченням її стійкості та відданості європейському майбутньому.

Повномасштабна війна кардинально змінила спортивну дипломатію та міжнародне співробітництво України, перетворивши спорт на символ стійкості та інструмент глобальної адвокації. Хоча тисячі спортсменів приєдналися до збройних сил, а сотні спортивних споруд було зруйновано, український спорт продовжує бути носієм єдності, мужності та міжнародної солідарності. Українські спортсмени стали потужними неформальними дипломатами – такі особистості, як Еліна Світоліна, Андрій Шевченко та Олександр Усик, використовували свої глобальні платформи для мобілізації підтримки та гуманітарної допомоги для своєї країни. Незважаючи на руйнівні втрати, співпраця з Європейським Союзом та міжнародними організаціями, такими як EUSA та FISU, поглибилася, зосередившись на відновленні спортивної інфраструктури, підтримці молоді та просуванні інклюзивності через такі

ініціативи, як Erasmus+ Sport та TEAM-EU-UA. Проекти, що підтримуються ЄС, включаючи реконструкцію спортивних та освітніх об'єктів, демонструють, як спорт сприяє фізичному та соціальному відновленню України навіть у воєнний час. Водночас єдина позиція Європи щодо ізоляції Росії та Білорусі від міжнародних змагань підкреслює зростаючу роль спорту як дипломатичного інструменту захисту демократичних цінностей. Активна участь України в цих ініціативах не тільки забезпечує безперервність її спортивного життя, але й зміцнює її європейську інтеграцію та моральний авторитет на світовій арені.

Сьогодні український спорт перебуває у стані двоїстості, демонструючи як значні досягнення на європейській арені, так і глибокі системні проблеми, що перешкоджають повній інтеграції в європейський спортивний простір. Хоча спортсмени демонструють стійкість і міжнародний успіх, вітчизняна спортивна система все ще функціонує переважно за державно-орієнтованою моделлю управління, успадкованою від Радянського Союзу, що суперечить європейським нормам автономії та прозорості. Незважаючи на прогрес, досягнутий з моменту здобуття незалежності, зокрема членство України в таких великих європейських федераціях, як УЄФА, ЄА та ФІСУ, структура управління спортом залишається під контролем держави через Міністерство молоді та спорту та бюджетні організації, такі як «Динамо» та ЦСК АФУ. Ця «делегована автономія» надає федераціям обмежену незалежність, водночас зберігаючи їх фінансову та інституційну залежність від уряду. На відміну від цього, європейська модель спорту базується на приватній ініціативі, відкритій конкуренції та самоврядуванні – принципах, які ще не повністю реалізовані в Україні. Такі ініціативи, як проєкт реформи 2023 року Міністерства молоді та спорту та співпраця в рамках Спортивної коаліції ЄС, мають на меті модернізувати сектор, сприяючи цифровізації, автономії клубів та ефективному використанню об'єктів. Однак без структурних реформ інтеграція України залишатиметься асиметричною – спортсмени можуть вільно змагатися в Європі, але система управління відставатиме. Справжня європейська інтеграція вимагає зменшення

політичного втручання, заохочення приватних інвестицій та впровадження стандартів ЄС щодо прозорості та підзвітності. Тільки завдяки цим перетворенням український спорт може перейти від символічної участі до повної та стійкої інтеграції в європейську спортивну спільноту.

Майбутнє міжнародного спортивного співробітництва України залежить від того, наскільки ефективно країна перетворить стійкість у воєнний час на довгострокові інституційні реформи та глобальне залучення. Незважаючи на катастрофічне руйнування об'єктів та втрату спортсменів, український спорт став символом національної сили та впливовим інструментом дипломатії. Українські спортсмени все частіше виступають у ролі спортивних послів, використовуючи свою популярність для пропаганди миру та протидії російській пропаганді на світовій арені. Міжнародні організації, такі як МОК, УЄФА та ФІФА, надали гуманітарну допомогу та солідарне фінансування, проте їхня непослідовна позиція щодо участі Росії викрила глибокі політичні та етичні суперечності у світовому спорті. Для України наступний етап співпраці вимагає не тільки подальшої підтримки з боку партнерів, а й системної боротьби з корупцією, яка залишається основною перешкодою для довіри та інвестицій. Вирішення питань управління шляхом реформ у сфері прозорості, нагляду та підзвітності є надзвичайно важливим для підтримання довіри донорів та залучення довгострокових партнерств. Викликом для України є перехід від реактивної дипломатії воєнного часу до стратегічної, інституціоналізованої політики спортивної дипломатії, яка зміцнює її м'яку силу та відповідає стандартам ЄС та міжнародним стандартам. Такі ініціативи, як розробка національної стратегії спортивної дипломатії та розширення повноважень «спортивних послів», можуть покращити імідж України у світі. У післявоєнний період відновлення спортивної інфраструктури та проведення міжнародних заходів стануть символом відновлення та каталізатором поглиблення міжнародного співробітництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ЄІБ та ЄС допомагають відновити пошкоджену інфраструктуру в Донецькій та Луганській областях на суму понад 120 млн євро. *European External Action Service (Delegation of the European Union to Ukraine)*. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/%D1%94%D1%96%D0%B1-%D1%82%D0%B0-%D1%94%D1%81-%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D1%8E%D1%82%D1%8C-%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%B8-%D0%BF%D0%BE%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D1%83-%D1%96%D0%BD%D1%84%D1%80%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BA%D1%82%D1%83%D1%80%D1%83-%D0%B2-%D0%B4%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D1%96%D0%B9-%D1%82%D0%B0-%D0%BB%D1%83%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%D0%B9-%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8F%D1%85-%D0%BD%D0%B0-%D1%81%D1%83%D0%BC%D1%83-0_uk (date of access: 28.07.2025).
2. Закон України «Про Державний бюджет України на 2021 рік». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text> (дата звернення: 11.08.2025).
3. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/42/2016#Text> (дата звернення: 11.08.2025).
4. Закон України «Про фізичну культуру і спорт». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 11.08.2025).
5. Історія НОК України. *Національний олімпійський комітет України*. URL: <https://noc-ukr.org/about/history/> (date of access: 14.07.2025).
6. Мороз Є. Збірна України оновила історичне "досягнення", вийшовши у плей-оф Євро-2020. *Яке саме. Суспільне*. 2021. URL: <https://suspilne.media/sport/141877-zbirna-ukraini-onovila-istoricne-dosagnenna->

vijsovsi-u-plej-of-evro-2020-ake-same/ (дата звернення: 20.07.2025).

7. Мороз Є. Україна на Євро-2016 та Євро-2020: як змінився склад збірної та хто з гравців залишився у команді. *Суспільне*. 2021. URL:<https://suspilne.media/sport/138918-ukraina-na-evro-2016-ta-evro-2020-ak-zminivsa-sklad-zbirnoi-ta-hto-z-gravciv-zalisivsa-u-komandi/> (дата звернення: 20.07.2025).

8. Мороз Є. Україна на Євро-2016 та Євро-2020: як змінився склад збірної та хто з гравців залишився у команді. *Суспільне*. 2021. URL:<https://suspilne.media/sport/138918-ukraina-na-evro-2016-ta-evro-2020-ak-zminivsa-sklad-zbirnoi-ta-hto-z-gravciv-zalisivsa-u-komandi/> (дата звернення: 20.07.2025).

9. Мороз Є. Україна на Євро-2016 та Євро-2020: як змінився склад збірної та хто з гравців залишився у команді. *Суспільне*. 2021. URL:<https://suspilne.media/sport/138918-ukraina-na-evro-2016-ta-evro-2020-ak-zminivsa-sklad-zbirnoi-ta-hto-z-gravciv-zalisivsa-u-komandi/> (дата звернення: 20.07.2025).

10. Політичний спорт, або Чому Україні потрібен Євро. 2012. URL:https://lb.ua/news/2012/06/07/155092_politichniy_sport_abo_chomu_ukraini.html (дата звернення: 20.07.2025).

11. Приступа Є., Боднар І., Писко Ю. Соціально-економічні та культурні аспекти впливу міжнародних спортивних змагань на фізичну культуру в Україні під час війни. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. Серія 15. 2024. Вип. 11(184). С. 184–191. DOI:[https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.11\(184\).37](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.11(184).37).

12. Про Програму. *EUACI*. URL:<https://euaci.eu/about-programme/> (date of access: 09.07.2025).

13. Про Програму. *Еразмус+*. URL: <https://erasmusplus.org.ua/programa-yes-erazmus/pro-programu/> (дата звернення: 08.07.2025).

14. Програма Еразмус: 38 років трансформації освіти, навчання, молоді та спорту в Європі. *Еразмус+*. 2025. URL:

<https://erasmusplus.org.ua/en/news/erasmus-programme-38-years-of-transforming-education-training-youth-and-sport-in-europe/> (date of access: 28.07.2025).

15. Спортивний форум ЄС у Києві. *Олімпійська Арена*. URL: <http://olimparena.com.ua/olimpik-kurier/784-sportyvnyi-forum-yes-u-kyievi> (дата звернення: 20.07.2025).

16. Україна будує спортивні мости з Європою: Матвій Бідний взяв участь у EU Sport Forum 2025. *Кабінет Міністрів України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukraina-buduie-sportyvni-mosty-z-ievropoiu-matvii-bidnyi-vziav-uchast-u-eu-sport-forum-2025> (дата звернення: 20.07.2025).

17. #BeActive Olympic Lessons kick off in Ukraine ahead of European Week of Sport. *The European Olympic Committees*. 2020. URL: <https://www.eurolympic.org/beactive-olympic-lessons-kick-off-in-ukraine-ahead-of-european-week-of-sport/> (date of access: 08.07.2025).

18. 487 Ukrainian athletes killed following Russia's invasion honoured in Parliament Square. *UK Government*. 2024. URL: <https://www.gov.uk/government/news/487-ukrainian-athletes-killed-following-russias-invasion-honoured-in-parliament-square> (date of access: 13.08.2025).

19. About project. *Team EU UA*. URL: <https://team-eu-ua.com/about-project/> (date of access: 09.07.2025).

20. Adapting Erasmus+ to support Ukrainian students and staff. *ESN*. URL: <https://esn.org/news/adapting-erasmus-support-ukrainian-students-and-staff> (date of access: 28.07.2025).

21. Alavi A. M. The impact of major sporting events on foreign policy: football and diplomacy on the global stage. *Interdisciplinary Studies in Society, Law, and Politics*. 2024. Vol. 3, no. 4. P. 29–45.

22. Anti-doping community shows solidarity with Ukraine by testing its athletes overseas. 2020. URL: <https://www.wada-ama.org/en/news/anti-doping-community-shows-solidarity-ukraine-testing-its-athletes-overseas> (date of access: 09.07.2025).

23. Anti-Doping Convention (T-DO). *Compliance with Commitments project: Report of the Monitoring Group's Consultative Visit to Ukraine on the implementation of the Anti-Doping Convention. Kyiv, 16–17 October 2002.* Strasbourg: Council of Europe, 2002. 9 p. URL: <https://rm.coe.int/compliance-with-commitments-project-report-of-the-monitoring-group-s-c/168073acc7> (date of access: 09.07.2025).

24. ASSOCIATION AGREEMENT between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. 209 p. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/ASSOCIATION%20AGREEMENT.pdf> (date of access: 08.07.2025).

25. Bilonozhko V. Sports development in Ukraine: History, current achievements and prospects. *Hrinchenko University*. 2024. URL: <https://grinchenko-inform.kubg.edu.ua/sports-development-in-ukraine-history-current-achievements-and-prospects/> (date of access: 11.08.2025).

26. Bondarenko T., Kukharevych O., Hovorun D. Combating corruption in sport: the Ukrainian experience. *Cuestiones Políticas*. 2022. Vol. 40, no. 73. P. 364–376. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/89576/1/Bondarenko_et.al_Combating.pdf (date of access: 15.08.2025).

27. Burke P. Bubka delivers "very moving" speech on Ukraine at EOC Executive Committee meeting in Vuokatti. *Inside the Games*. 2022. URL: <https://www.insidethegames.biz/articles/1120866/bubka-eoc-exco-meeting> (date of access: 14.07.2025).

28. Butt A. Sports Diplomacy: How Global Sporting Events Promote Peace and International Relations. *Medium*. 2024. URL: <https://medium.com/@buttabid728/sports-diplomacy-how-global-sporting-events-promote-peace-and-international-relations-b87ef616606b> (date of access: 23.06.2025).

29. Cooperation between Poland and Ukraine. *EUSA*. URL:

<https://www.eusa.eu/cooperation-between-poland-and-ukraine> (date of access: 25.07.2025).

30. Cooperation in the Field of Sport. URL: <https://eras.webexperts.me/cooperation-in-the-field-of-sport/?lang=en> (date of access: 08.07.2025).

31. Council conclusions on EU priorities for cooperation with the Council of Europe in 2025–2026. Brussels: Council of the European Union, 2024. 15 p. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-17028-2024-INIT/en/pdf> (date of access: 09.07.2025).

32. Country map. URL: <https://web.archive.org/web/20100209095227/http://www.uefa.com/memberassociations/association=UKR/profile/index.html> (date of access: 14.07.2025).

33. Cultural, Educational, and Sports Diplomacy. URL: <https://diplomacy.state.gov/discover-diplomacy/topic/cultural-educational-and-sports-diplomacy/> (date of access: 27.06.2025).

34. Denis S. The Complex Realities of Sport Exchange. 2025. URL: <https://www.chinausfocus.com/society-culture/the-complex-realities-of-sport-exchange> (date of access: 27.06.2025).

35. Developing football in Ukraine. *UEFA*. URL: <https://www.uefa.com/news-media/news/025b-0ee540a56f79-673dd4a5a104-1000--developing-football-in-ukraine/> (date of access: 14.07.2025).

36. Duval A. Reactions of International Sport Organisations to the Russian Invasion of Ukraine: An Overview. *Asser Institute – Sports Law Blog*. 2022. URL: <https://www.asser.nl/SportsLaw/Blog/post/reactions-of-international-sport-organisations-to-the-russian-invasion-of-ukraine-an-overview-by-daniela-heerdt-and-guido-battaglia> (date of access: 13.08.2025).

37. Erasmus in Ukraine: The academic year in review. *EAIE*. URL: <https://www.eaie.org/resource/erasmus-ukraine-academic-year.html> (date of access: 28.07.2025).

38. Erasmus Programme: 38 Years of Transforming Education, Training, Youth, and Sport in Europe. 2025. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/erasmus-programme-38-years-transforming-education-training-youth-and-sport-europe_en (date of access: 08.07.2025).
39. Erasmus support to Ukraine: Three years of solidarity and action. *Erasmus+*. URL: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/news/erasmus-support-to-ukraine-three-years-of-solidarity-and-action> (date of access: 29.07.2025).
40. Erasmus+: Commission presents results of the 2022 programme. *European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_3262 (date of access: 28.07.2025).
41. EU and UNDP restore Mykolaiv Higher School of Physical Education, famous for nurturing Olympic champions. *EEAS*. 2024. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu-and-undp-restore-mykolaiv-higher-school-physical-education-famous-nurturing-olympic-champions_en (date of access: 28.07.2025).
42. EU Sport coalition. *EU Sport*. URL: <https://eusport.org.ua/en> (date of access: 11.08.2025).
43. EU Sport Forum. *European Commission – Sport*. URL: <https://sport.ec.europa.eu/initiatives/eu-sport-forum> (date of access: 20.07.2025).
44. EU sport policy: An overview. 2015. URL: <https://epthinktank.eu/2015/09/04/eu-sport-policy-an-overview/> (date of access: 08.07.2025).
45. EUG 2022: Solidarity wins, supporting Ukraine. *EUSA*. URL: <https://www.eusa.eu/eug-2022-solidarity-wins-supporting-ukraine> (date of access: 25.07.2025).
46. Euirope. *FISU*. URL: <https://www.fisu.net/federation-internationale-du-sport-universitaire/continental-associations/europe/> (date of access: 25.07.2025).

47. EuroBasket. *Wikipedia*. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/EuroBasket> (date of access: 25.07.2025).
48. European Athletics Council sanctions Russia and Belarus. *European Athletics*. URL: <https://www.european-athletics.com/news/european-athletics-council-sanctions-russia-and-belarus-> (date of access: 29.07.2025).
<https://www.dw.com/en/war-in-ukraine-which-sports-have-banned-athletes-from-russia-and-belarus/a-62503336>
49. European Fencing Confederation suspends Russia and Belarus. *Inside the Games*. URL: <https://www.insidethegames.biz/articles/1138280/european-fencing-confederation-rus-blr> (date of access: 30.07.2025).
50. European Olympic Committees. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/European_Olympic_Committees (date of access: 14.07.2025).
51. European Parliament reiterates support for Ukraine and demands Russian and Belarusian athletes ban for Paris 2024. *EU Office*. URL: <https://www.euoffice.eurolympic.org/european-parliament-reiterates-support-for-ukraine-and-demands-russian-and-belarusian-athletes-ban-for-paris-2024/> (date of access: 30.07.2025).
52. European Sports Week officially launch in Kyiv. *Кабінет Міністрів України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/u-kyievi-urochysto-vidkryly-ieuropeiskyi-tyzhden-sportu> (date of access: 08.07.2025).
53. European Week of Sport Beyond Borders Seminar successfully held in Kiev. *The European Olympic Committees*. 2019. URL: <https://www.eurolympic.org/european-week-of-sport-beyond-borders-seminar-successfully-held-in-kiev/> (date of access: 08.07.2025).
54. European Week of Sport. URL: <https://sport.ec.europa.eu/initiatives/european-week-of-sport> (date of access: 08.07.2025).
55. European Week of Sport. *Національний олімпійський комітет*

України. URL: <https://noc-ukr.org/en/about/projects/european-week-of-sport/> (date of access: 08.07.2025).

56. European Week of Sport: let's #BeActive! URL: https://youth.europa.eu/get-involved/sports/european-week-of-sport-lets-beactive_en (date of access: 08.07.2025).

57. EUSA participants in Ukrainian international conference. *EUSA*. URL: <https://www.eusa.eu/eusa-participants-in-ukrainian-international-conference> (date of access: 25.07.2025).

58. EUSA President visits Ukraine. *FISU*. 2013. URL: <https://www.fisu.net/2013/09/03/eusa-president-visits-ukraine> (date of access: 25.07.2025).

59. Fallout of Russia's Invasion on the World of Sports. *Ukrainska Pravda*. 2024. URL: <https://www.pravda.com.ua/eng/columns/2024/11/19/7485337/> (date of access: 13.08.2025).

60. FIFA extends and adapts temporary employment rules to address issues relating to war in Ukraine. *FIFA*. URL: <https://inside.fifa.com/media-releases/fifa-extends-and-adapts-temporary-employment-rules-to-address-issues-relating-to-war-in-ukraine> (date of access: 13.08.2025).

61. FIFA Foundation helps victims of war in Ukraine. *FIFA*. URL: <https://inside.fifa.com/sb-fn/news/fifa-foundation-helps-victims-of-war-in-ukraine> (date of access: 13.08.2025).

62. FIFA President pledges support to Ukraine for football's continuous growth. *FIFA*. URL: <https://inside.fifa.com/organisation/president/news/fifa-president-pledges-support-to-ukraine-for-footballs-continuous-growth> (date of access: 13.08.2025).

63. FIFPRO Europe statement on European Parliament's Education, Culture Committee vote on European Sport Model report. *FIFPRO*. URL: <https://www.fifpro.org/en/who-we-are/fifpro-members/fifpro-europe/fifpro-europe-statement-european-parliament-s-education-culture-committee-vote-on-european->

sport-model-report (date of access: 12.08.2025).

64. FISU and EUSA will support Ukrainian athletes. *Кабінет Міністрів України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/fisu-ta-eusa-pidtrimayut-ukrayinskih-sportsmeniv> (date of access: 28.07.2025).

65. Game on: How football survives in wartime Ukraine. URL: <https://euromaidanpress.com/2024/01/11/game-on-how-football-survives-in-wartime-ukraine/> (date of access: 14.07.2025).

66. Grix J., Brannagan P. M. Sports mega-events as foreign policy: sport diplomacy, “soft power,” and “sportswashing”. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/00027642241262042> (date of access: 30.06.2025).

67. History of Ukraine relations. URL: https://i-lug.gov.ua/en/external_relations/euro-integration-element/vidnosini-ukraina-%E2%80%93-es (date of access: 07.07.2025).

68. History. *National Olympic Committee of Ukraine*. URL: <https://noc-ukr.org/about/history/> (date of access: 11.08.2025).

69. Ilan Manor I., Golan G. J. The Irrelevance of Soft Power. 2020. URL: <https://www.e-ir.info/2020/10/19/the-irrelevance-of-soft-power> (date of access: 30.06.2025).

70. Ilevbare S., McPherson G. Isomorphism in sport diplomacy: examining the nexus between international law, sportswashing and the contested role of mega events owners. 2024. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/19406940.2025.2457755?src=exp-la> (date of access: 30.06.2025).

71. Integration of Ukrainian Refugee Children Through Sport. *Integration of Refugees Through Sport*. URL: <https://irts.isca.org/ukraine> (date of access: 09.07.2025).

72. IOC suspends Russian Olympic Committee for incorporating sports councils in Ukrainian regions. *PBS News*. 2023. URL:

<https://www.pbs.org/newshour/world/ioc-suspends-russian-olympic-committee-for-incorporating-sports-councils-in-ukrainian-regions> (date of access: 13.08.2025).

73. Kamenecka-Usova M., Tkalych M. Resilience through sports: Ukraine and Latvia confront geopolitical challenges. *Frontiers in Sports and Active Living*. 2025. Vol. 7. P. URL: <https://www.frontiersin.org/journals/sports-and-active-living/articles/10.3389/fspor.2025.1563761/full> (date of access: 13.08.2025).

74. Kobierecki M. M. Sport at the World Expo. Analysis of sports diplomacy at the non-sporting event. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9839183/> (date of access: 26.06.2025).

75. Lee D., Grix J. *Soft power, sports mega events and emerging states: the lure of the politics of attraction*. Global Society. 2013. Vol. 27, № 4. P. 521–536. DOI: 10.1080/13600826.2013.827632.

76. Matviyenko V., Gryshuk R. Sports diplomacy and soft power: analysis and prospects of application of world practices for Ukraine. *Actual problems of International Relations*. 2024. Vol. 1, No. 159. 6 p. URL: <http://apir.iir.edu.ua/index.php/apmv/article/view/3901/3551> (date of access: 15.08.2025).

77. Minister of Youth and Sports: Ukraine steps up fighting against doping in sports. *Кабінет Міністрів України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/vadim-gutcajt-ukrayina-posilyuye-borotbu-z-dopingom> (date of access: 09.07.2025).

78. Mirzayeva N.G. The role of sports diplomacy in contemporary international relations: a case study of the Olympic Games // *Scientific News of Academy of Physical Education and Sport*. 2024. Vol. 6. P. 116–121. DOI: 10.28942/ssj.v6i3.801.

79. Mobilizing Team Ukraine: Successful Recovery — Policy Recommendations. Chatham House. 2025. URL: <https://www.chathamhouse.org/2025/07/mobilizing-team-ukraine-successful-recovery/policy-recommendations> (date of access: 15.08.2025).

80. Murray S. *Sports Diplomacy: History, Theory, and Practice*. London :

Routledge, 2019. 274 p.

81. Murray S., Pigman G. Mapping the relationship between international sport and diplomacy // *Sport in Society*. 2013. Vol. 17. P. 1098–1118. DOI: 10.1080/17430437.2013.856616. (date of access: 26.06.2025).

82. National Olympic Committee of Ukraine. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/National_Olympic_Committee_of_Ukraine (date of access: 11.08.2025).

83. Nestler W. War in Ukraine: Which sports have banned athletes from Russia and Belarus. *DW*. 2022. URL: <https://www.dw.com/en/war-in-ukraine-which-sports-have-banned-athletes-from-russia-and-belarus/a-62503336> (date of access: 30.07.2025).

84. New accession: Ukraine joins EPAS to become 40th member state. *The Council of Europe*. 2021. URL: https://www.coe.int/en/web/sport/epas-/asset_publisher/b9dEDbjJhI5R/content/new-accession-ukraine-joins-epas-to-become-40th-member-state?_101_INSTANCE_b9dEDbjJhI5R_viewMode=view/ (date of access: 09.07.2025).

85. Nye J. S. Jr. *Soft power: the means to success in world politics*. New York: PublicAffairs Books, 2005. 208 p.

86. Ping-Pong Diplomacy: Artifacts from the Historic 1971 U.S. Table Tennis Trip to China. 2021. URL: <https://diplomacy.state.gov/ping-pong-diplomacy-historic-1971-u-s-table-tennis-trip-to-china/> (date of access: 23.06.2025).

87. Project handling specifics related to the Russian aggression on Ukraine. *European Commission Wiki*. URL: <https://wikis.ec.europa.eu/spaces/NAITDOC/pages/75759814/Project+handling+specifics+related+to+the+Russian+aggression+on+Ukraine> (date of access: 28.07.2025).

88. Promoting a strategic approach to EU sport diplomacy. R. Parrish et al. 2022. 145 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/359258048_Promoting_a_Strategic_Approach_to_EU_Sport_Diplomacy (date of access: 26.06.2025).

89. PROTOCOL III on a framework agreement between the European Union and Ukraine on the general principles for the participation of Ukraine in union programmes. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/PROTOCOL%20III.pdf> (date of access: 08.07.2025).

90. Q&A on Solidarity with Ukraine, Sanctions Against Russia and Belarus, and the Status of Athletes from These Countries. *International Olympic Committee*. URL: <https://www.olympics.com/ioc/media/q-a-on-solidarity-with-ukraine-sanctions-against-russia-and-belarus-and-the-status-of-athletes-from-these-countries> (date of access: 13.08.2025).

91. Raik K., Blockmans S., Osypchuk A., Suslov A. EU policy towards Ukraine: entering geopolitical competition over European order. *The International Spectator*. 2024. Vol. 59, no. 1. P. 39–58. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03932729.2023.2296576> (date of access: 07.07.2025).

92. Rasmus Project Team EU-UA. *European School Sport*. URL: <https://europeanschoolsport.com/rasmus-project-team-eu-ua/> (date of access: 29.07.2025).

93. Renovated sports complex for people with disabilities opens in Poltava Oblast thanks to EU and EIB support [EN/UK]. *ReliefWeb*. 2023. URL: <https://reliefweb.int/report/ukraine/renovated-sports-complex-people-disabilities-opens-poltava-oblast-thanks-eu-and-eib-support-enuk> (date of access: 28.07.2025).

94. Report from the commission to the European Parliament, the Council, the EU. 2024. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52024DC0073> (date of access: 09.07.2025).

95. Russian clubs get millions from UEFA — Ukrainian teams left empty-handed. *NV English*. URL: <https://english.nv.ua/life/russian-clubs-get-millions-from-uefa-ukrainian-teams-left-empty-handed-50535726.html> (date of access: 13.08.2025).

96. Sanders B. Sport As Public Diplomacy. URL: <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/sport-public-diplomacy> (date of access: 13.08.2025).

27.06.2025).

97. Shaik Sadiq Ulla Hussain. The Role of Sports Diplomacy in International Relations: Integrating Physical Education for Enhanced Diplomatic Engagement. *International Journal of Creative Research Thoughts (IJCRT)*. 2024. Vol. 12, Iss. 11. P. 320–332.

98. Shaltaev O. Sport and soft power: the case of sport as a tool of immigrant integration in Sweden : master thesis / Oleg Shaltaev. 2019. 91 p. URL: <https://www.eusportdiplomacy.info/files/2-shaltaevoleg.pdf> (date of access: 30.06.2025).

99. Solidarity: A Human and Sporting Value. *UEFA Foundation for Children*. URL: <https://uefafoundation.org/news/solidarity-a-human-and-sporting-value/> (date of access: 13.08.2025).

100. Sport diplomacy in the context of the Russian war in Ukraine. Interview with sport historian Anna Prikhodko. *TES-D project team*. 2022. URL: https://www.tes-diplomacy.org/in_practice_detail/1030/sport-diplomacy-in-the-context-of-the-Russian-war-in-Ukraine (date of access: 28.07.2025).

101. Sport in Ukraine. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Sport_in_Ukraine (date of access: 07.07.2025).

102. Sport in Ukraine: thrilling moments and world records. URL: <https://ukraine.ua/stories/sport-in-ukraine-thrilling-moments-and-world-records/> (date of access: 07.07.2025).

103. Sports development in Ukraine: Journal Article. *EFP*. 2023. URL: <http://efp.in.ua/en/journal-article/1109> (date of access: 11.08.2025).

104. Sports Diplomacy. URL: <https://unitar.org/sustainable-development-goals/multilateral-diplomacy/our-portfolio/sports-diplomacy> (date of access: 26.06.2025).

105. Successful GA of Sports Students' Union of Ukraine. *EUSA*. URL: <https://www.eusa.eu/successful-ga-of-sports-students-union-of-ukraine> (date of access: 25.07.2025).

106. Successful international conference organised in Ukraine. *EUSA*. URL: <https://www.eusa.eu/successful-international-conference-organised-in-ukraine> (date of access: 25.07.2025).
107. The Corrupted Corruption. *Warsaw Institute*. URL: <https://warsawinstitute.org/the-corrupted-corruption/> (date of access: 15.08.2025).
108. The European Sport Model. Paper by the IOC. *Council of Europe*. URL: <https://rm.coe.int/the-european-sport-model-paper-by-the-ioc/1680a1b876> (date of access: 12.08.2025).
109. The history of the Olympic movement. *Національний олімпійський комітет України*. URL: <https://noc-ukr.org/en/pages/history> (date of access: 14.07.2025).
110. The involvement of organised crime groups in sports corruption. Situation report. The Hague: Europol, 2020. 24 p. URL: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/the_involvement_of_organised_crime_groups_in_sports_corruption.pdf (date of access: 09.07.2025).
111. The Macolin Convention. *Lausanne: World Lottery Association*, 2021. 12 p. URL: https://www.world-lotteries.org/volumes/downloads/Download_Center/Discussion_and_Position_Papers/Discussion_Papers/20211018_Brochure_Macolin_Convention.pdf (date of access: 09.07.2025).
112. The National Platform of Sports Integrity. *Національна платформа доброчесності спорту*. URL: <https://fairsport.gov.ua/en> (date of access: 09.07.2025).
113. Tkalych M., Davydova I., Tolmachevska Y. Current State and Prospects of Development of the Sports System of Ukraine: Legal Aspects. *Retos*. 2020. № 38 (2° semestre). P. 385–389. Zaporizhzhia National University, National University «Odesa Law Academy», Ukraine. URL: <https://revistaretos.org/index.php/retos/article/view/76997/48163> (date of access: 11.08.2025).

114. Trunkos J. Sport Diplomacy in International Relations / Judit Trunkos. Morgantown: FiT Publishing, 2017. 215 p. URL: https://www.academia.edu/39002788/Sport_Diplomacy_in_International_Relations (date of access: 25.06.2025).
115. Trunkos J., Heere B. Sport Diplomacy: A Review of How Sports Can Be Used to Improve International Relationships. In: *Sport Diplomacy*. Chapter 1. URL: https://fitpublishing.com/sites/default/files/pages_from_sportdiplomacy-011317-bw20.pdf (date of access: 15.08.2025).
116. Types of diplomacy. URL: <https://www.diplomacy.edu/topics/types-of-diplomacy/> (date of access: 26.06.2025).
117. UEFA bans Russia from European competitions. *Al Jazeera*. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2022/5/2/uefa-bans-russia-from-european-competitions> (date of access: 30.07.2025).
118. Ukraine at the European Games. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Ukraine_at_the_European_Games (date of access: 14.07.2025).
119. Ukraine national football team. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Ukraine_national_football_team (date of access: 14.07.2025).
120. Ukraine within EU Programme Erasmus+. Stip Compass. URL: <https://stip.oecd.org/stip/interactive-dashboards/policy-initiatives/2023%2Fdata%2FpolicyInitiatives%2F27138> (date of access: 28.07.2025).
121. Ukraine's women's national team beat Croatia. *Interfax Ukraine*. 2023. URL: <https://en.interfax.com.ua/news/sport/888125.html> (date of access: 12.08.2025).
122. Ukrainian Association of Football. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Ukrainian_Association_of_Football (date of access: 11.08.2025).
123. Ukrainian Athletic Federation. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Ukrainian_Athletic_Federation (date of access: 11.08.2025).

11.08.2025).

124. Ukrainian Paralympians among the Top Five. *Den (The Day)*. URL: <https://day.kyiv.ua/article/den-ukrayiny/ukrayinski-paralimpiytsi-u-pyatirtsi-krashchykh> (date of access: 13.11.2025).

125. Ukrainian Premier League. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Ukrainian_Premier_League (date of access: 20.07.2025).

126. We Play Together! *Integration of Refugees Through Sport*. URL: <https://irts.isca.org/weplaytogether> (date of access: 09.07.2025).

127. What does the EU do for sport? *European Movement Ireland*. URL: <https://www.europeanmovement.ie/what-does-the-eu-do-for-sport/> (date of access: 29.07.2025).

128. What is PD? *USC Center on Public Diplomacy*. URL: <https://uscpublicdiplomacy.org/page/what-is-pd> (date of access: 25.06.2025).

129. What is the Olympic Truce? *Olympics*. URL: <https://www.olympics.com/ioc/faq/olympism-and-the-olympic-movement/what-is-the-olympic-truce> (date of access: 26.06.2025).

130. What is UEFA? *AnalyiSport*. URL: <https://analyisport.com/insights/what-is-uefa/> (date of access: 14.07.2025).

131. What kinds of formats of Sport Diplomacy do we know? URL: <https://www.tes-diplomacy.org/format-of-sport-diplomacy> (date of access: 08.07.2025).

132. Who we are. *The European Olympic Committees*. URL: <https://www.eurolympic.org/who-we-are/> (date of access: 14.07.2025).

133. World Basketball Map: Ukraine. *VTB United League*. URL: <https://vtb-league.com/en/news/world-basketball-map-ukraine/> (date of access: 25.07.2025).

134. World Record and 26 Medals for Ukrainian Para-Athletes at the European Athletics Championships. *The Gaze*. URL: <https://thegaze.media/news/world-record-and-26-medals-for-ukrainian-para-athletes-at-the-european-athletics-championships>

(date of access: 25.07.2025).

135. Youth and sports policy. URL: <https://uareforms.org/en/pages/new-page-656> (date of access: 09.07.2025).

136. Zhan Beleniuk: After the full-scale invasion, all our athletes are sports ambassadors for Ukraine. *Ukrainian Parliament*. URL: <https://www.rada.gov.ua/en/news/News/264813.html> (date of access: 13.08.2025).

137. Zintz T., Theeboom M. Sport diplomacy: a literature review of scholarly and policy sources. Paris: Institute for International and Strategic Relations (IRIS), 2021. 18 p. URL: https://www.iris-france.org/wp-content/uploads/2021/11/1-TEST-D_LiteraryReview-of-a-scholarly-and-policy-recources.pdf (date of access: 26.06.2025).